KORIŠTENJE FONDOVA EU U POTICANJU GOSPODARSKE PREKOGRANIČNE SURADNJE

Mušura, Marija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:782279

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT

ZAVRŠNI RAD

KORIŠTENJE FONDOVA EU U POTICANJU GOSPODARSKE PREKOGRANIČNE SURADNJE

Mentor:
prof.dr.sc. Dejan Kružić

Student:
Marija Mišura, struč.spec.oec.

Split, rujan 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD 3

2. RAZVOJ GOSPODARSTVA HRVATSKE I UTJECAJ FONDOVA EU NA DALJNJI RAZVOJ 4

2.1. Razvoj hrvatskog gospodarstva kroz povijest 4

2.2. Gospodarstvo Hrvatske danas 5

2.3. Utjecaj EU fondova na gospodarstvo Republike Hrvatske 8

3. FONDOVI EU I PREKOGRANIČNA SURADNJA 10

3.1. Pomoć trećim zemljama 11

3.1.1. Obnova 12

3.1.2. CARDS 12

3.2. Pretpristupni fondovi 13

3.2.1. PHARE 13

3.2.2. ISPA 14

3.2.3. SAPARD 14

3.2.4. IPA 15

3.3. Prekogranična suradnja 17

3.3.1. Program prekogranične suradnje INTERREG V-A Italija-Hrvatska 2014.-2020. 17

3.3.2. Program prekogranične suradnje Interreg V-A Slovenija–Hrvatska 2014.-2020 18

3.3.3. INTERREG IPA program prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014.-2020. 19

3.3.4. INTERREG IPA Program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija 2014.-2020 19

3.3.5. Program prekogranične suradnje INTERREG V-A Mađarska–Hrvatska 2014.-2020. 20

3.4. Primjer projekta prekogranične suradnje 21

3.4.1. Projekt Staza Gospi Sinjskoj 21

3.4.1.1. Povijesna podloga 21

3.4.1.2. Opći podaci o projektu 22

3.4.1.3. Opći i specifični cilj projekta 23

3.4.1.4. Partneri, suradnici i krajnji korisnici projekta 25

3.4.1.5. Nedostaci područja kojim staza prolazi 27

3.4.1.6. Aktivnosti projekta 28

3.4.1.7. Višestruki efekti i preduvjeti za provedbu projekta 31

3.4.1.8. Izvješće o provedbi projekta 32
3.5. Problemi u korištenju EU fondova i nedovoljna priprema 35
4. EUROPSKI STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDOVI 37
4.1. Strateški dokumenti 38
4.1.2. Europa 2020 39
4.1.2. Partnerski sporazum 40
4.1.3. Zajednički strateški okvir 40
4.1.4. Nacionalni program reformi 41
4.1.5. Operativni programi 41
4.2. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) 44
4.3. Europski socijalni fond (ESF) 45
4.4. Kohezijski fond (KF) 45
4.5. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) 46
4.6. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) 47
5. EU POLITIKE-NACIONALNE I REGIONALNE 48
5.1. Regionalna politika kao glavna investicijska politika EU-a 48
5.2. Regionalna politika i politički prioriteti Komisije 49
6. ZAKLJUČAK 50
SAŽETAK 52
SUMMARY 52
LITERATURA 53
POPIS SLIKA 55
POPIS TABLICA 55
POPIS GRAFIKONA 55

1. UVOD

Republika Hrvatska je korisnica EU sredstava još od devedesetih godina prošlog stoljeća kada je koristila sredstva namijenjena obnovi ratom razrušenih područja iz programa OBNOVA. Nakon toga postaje korisnicom sredstava iz programa CARDS kojim nastoji ojačati demokratizaciju i izgraditi institucije, a od trenutka postanka zemlje kandidata za članstvo u EU na raspolaganju joj stoje i sredstva iz programa PHARE, SAPARD, IPA i ISPA kao sredstva pomoći pripreme gospodarstva za ulazak u EU. Hrvatska je trenutno korisnica sredstava iz ESI fondova 2014.-2020.

Postavlja se pitanje što su zapravo fondovi EU? Najjednostavniji odgovor na to pitanje bio bi da su to bespovratna namjenska sredstva iz proračuna EU koja se dodjeljuju sa svrhom provedbe projekata koji su u skladu s politikama EU.

Kroz ovaj rad će biti obrađeni fondovi Europske Unije dostupni Republici Hrvatskoj, kratak uvid u gospodarstvo Republike Hrvatske kroz povijest kao i gospodarstvo u sadašnjosti, te će se pokušati odgovoriti na pitanje utječu li fondovi Europske Unije na poboljšanje gospodarske slike Republike Hrvatske i je li Hrvatska uspjela maksimalno iskoristiti ono što joj je do sada ponudila Europska Unija putem fondova.

Poseban osvrt će biti na prekograničnu suradnju kao jedan od načina poticanja razvoja gospodarstva u pograničnim dijelovima zemlje putem fondova EU i naveden primjer iz prakse uspješno provedenog projekta prekogranične suradnje između Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

2. RAZVOJ GOSPODARSTVA HRVATSKE I UTJECAJ FONDOVA EU NA DALJNJI RAZVOJ

Kao i sam život, i gospodarski se rast giba prema zakonitosti ciklusa. Dakle i rast poznaje uspon, deklinaciju i pad, i to se u povijesti događa prema određenim pravilima. Ciklusi imaju dvije faze, fazu uspona i fazu pada. Faza pada označena je depresijom (u 19. stoljeću slom burze šezdesetih, Wall Street 1929. godine kao i recesija u Europi 1991.-1995.), a označava je simultano pad cijena, rast nezaposlenosti, raspad srednjeg sloja, jačanje protekcionizma i širenje kriminaliteta.

Suprotno tome, faza je uspona obilježena povratkom inflacije, punom zaposlenošću i brzim širenjem razmjene. Bitno obilježje predfaze rasta jesu visoke pričuve čija realokacija označuje odmah na početku ulaganja u sektore infrastrukture.[1] Trajanje ciklusa događa se u intervalima od 50-60 godina. Sukladno tom numerološkom slijedu devedeste bi godine trebale označiti ulaz u novi dugoročni ciklus s dužinom trajanja do sredine 21. stoljeća.

2.1. Razvoj hrvatskog gospodarstva kroz povijest

Hrvatska je tek u zadnjoj dekadi 20. stoljeća ostvarila potpuni politički suverenitet i time stekla mogućnost vođenja samostalne razvojne politike, temeljene na autentičnim nacionalnim interesima. Uključenost u državne konglomerate tijekom 20. stoljeća, ali i ranije, sputavala je u različitim oblicima i različitim intenzitetom afirmaciju gospodarskih interesa Hrvatske. Sadašnje nezavidno stanje vuče svoje korijene iz 19. i 20. stoljeća. Zato je za razumijevanje hrvatske suvremenosti nužno poznavanje činjenica iz tog razdoblja.

Winston Churchil je cinično rekao: "Balkanski narodi produciraju previše povijesti." Njegova primjedba je prilično točna ako promotrimo zbivanja u prošlom stoljeću na temelju sljedećih činjenica:

1. Teritorij Hrvatske u sadašnjim granicama tvorio je kao cjelina ili parcijalno prostornu, demografsku, gospodarsku i političku sastavnicu Austro-Ugarskog carstva, Kraljevine Italije,

[1] Lokin, B., (2000): Hrvatska 2015, Golden marketing, Zagreb, str.203.

Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (Jugoslavije), NDH, SFR Jugoslavije i konačno suverene Republike Hrvatske;

2. Teritorijalne granice Hrvatske kroz dvadeseto stoljeće oblikovala su politička i ratna zbivanja u dva svjetska i jednom "lokalnom" ratu;

3. U proteklom stoljeću na teritoriju Hrvatske uspostavljena su dva hegemonistička režima, jedan fašistički, jedan komunistički i jedan neoliberalistički sustav gospodarskih odnosa;

4. U političkoj sferi vlast su u promatranom razdoblju obnašali nasljedni monarsi, fašističke marionete, komunistički diktatori i demokratski izabrani vođe autokratskih manira u okviru parlamentarnog sustava;

5. Tijekom 20. stoljeća djelomično su provedene četiri prvobitne akumulacije kapitala (prva u razdoblju do 1914.g., druga u razdoblju 1918.-41.g., treća u razdoblju nakon 1945.g. i četvrta 1992.g.).

6. Kroz 20. stoljeće u Hrvatskoj su provedene tri nedovršene industrijske i jedna uspješno provedena deindustrijalizacija (1992.-2000.).

Tijekom 20. stoljeća Hrvatska je prošla pet državno-pravnih okvira; Austro-Ugarsko Carstvo do 1918. godine, Kraljevinu SHS/Jugoslaviju 1918.-1941. godine, Nezavisnu Državu Hrvatsku (NDH) 1941.-1945. godine, Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju/ Socijalističku Republiku Hrvatsku (SFRJ/SRH) 1945.-1990. godine, te napokon samostalnu Republiku Hrvatsku (RH) od 1991. godine.[2]

2.2. Gospodarstvo Hrvatske danas

Činjenica je da je hrvatska privreda lošije prolazila u jugoslavenskoj federaciji od ostalih nacionalnih privreda. Bila je silno opterećena davanjima za nerazvijene, izdacima za vojsku i saveznu administraciju, bila je vezana uz jugoslavensko tržište, na kojem su dominirali manje razvijeni.[3] Nakon razdruživanja, stjecanja potpune suverenosti i međunarodnog subjektiviteta Hrvatska je propustila dugo priželjkivanu priliku oblikovanja vlastitog razvoja u skladu s autentičnim interesima i samostalno utvrđenim ciljevima. Umjesto stoljećima iščekivanih

[2]Družić, I., (2003): Hrvatski gospodarski razvoj, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str.93.
[3] Dragičević, A. (2005): Svjetski izazov Hrvatskoj, Razlog, Zagreb, str.76

razvojnih učinaka, provedbom tranzicije iz samoupravnog u tržišnopoduzetnički sustav gospodarskih odnosa Hrvatska je zahvaćena, neizbježnom, ali dugotrajnom i razarajućom krizom te nezabilježenim procesom deindustrijalizacije i destrukcije proizvodnog potencijala. Vlasnička pretvorba i privatizacija rezultirale su pljačkom društvenog kapitala neslućenih razmjera. Nestalo je 700.000 radnih mjesta, ljudski kapital je devastiran otpuštanjem i nasilnim umirovljenjem. Ukupna zaduženost prekoračila je svotu od 30 milijardi dolara. Razvojno, gospodarstvo je unazađeno za nekoliko dekada. To je tragična bilanca razdoblja hrvatske neovisnosti. Razlozi takve, u našoj povijesti nezabilježene, negativne razvojne bilance mogu se svesti na:

- primjena neoliberalne razvojne koncepcije u skladu s nekritički prihvaćenim smjernicama MMF i Svjetske banke;
- diletantski koncept privatizacije temeljen na feudalnom modelu vladarskih lena;
- poticanje pseudopoduzetništva i spekulativnog poduzetništva;
- demotivacija proizvodnog poduzetništva;
- otvaranje nepripremljenog gospodarstva stranoj konkurenciji;
- nekontrolirani ulazak stranog kapitala u neuralgične sektore (bankarstvo);
- rasprodaja profitabilnih fiksnih fondova strancima;
- stihijnost ukupnih gospodarskih procesa;
- nesposobnost i nebriga za zaštitu strateških interesa države.

Zbog nemogućnosti da se reducira javna potrošnja, država nastavlja s rasprodajom imovine i to njezinog najvrijednijeg dijela–obiteljskog srebra kao i nepromišljenim zaduživanjem. Ostvareni gospodarski rast induciran potrošnjom političari pripisuju "uspješnoj" ekonomskoj politici. Opadanje stope rasta u 2003. g. i 2004. g. dokazuju promašenost politike koja se temelji na rastu domaće potražnje uslijed zaduživanja. Neumitan krah takve politike teoretičari nazivaju agonijom buma uvezenog rasta koji se već dogodio u ex Jugoslaviji krajem 70-ih i početkom 80-ih godina prošlog stoljeća.

Nakon petogodišnjeg trenda pada, u prošloj je godini ostvaren rast industrijske proizvodnje, a ove godine se taj rast nastavlja i to bržom dinamikom. Rast je najviše potaknut izvozom roba i usluga, osobito robnim izvozom, ali za razliku od prethodne godine, bilježi se i rast domaće potražnje. Zahvaljujući izmjenama u porezu na dohodak koje se primjenjuju od početka 2015. godine, najviše je povećana osobna potrošnja, blago raste i državna potrošnja, a bilježi se i lagani oporavak investicija u fiksni kapital. Kod investicija je značajan pozitivan trend, ali je

njihova vrijednost i dalje na niskoj razini. Povećana potražnja utjecala je na povećanje proizvodnje roba i usluga, pri čemu je najviše povećana bruto dodana vrijednost u grupi djelatnosti koja objedinjuje trgovinu, prijevoz, skladištenje i ugostiteljstvo te u prerađivačkoj industriji. Bez obzira na rast BDP-a koji Hrvatsku stavlja u nešto bolju poziciju u odnosu na druge članice EU, takav rast i dalje znači pad u odnosu na prosječnu razinu razvijenosti Europske unije. Očekivanja za 2016. godinu su bila relativno pesimistična jer se procjenjuje da bi rast mogao biti manji od rasta u 2015. godini. Najveći razlog takvih očekivanja jest iscrpljivanje efekata izmjena poreza na dohodak te očekivano usporavanje dinamike rasta izvoza roba i usluga. Uz niz nepoznanica, među kojima je i pitanje sastava nove Vlade i mogućih reformi, kretanja cijene nafte ili nastavka geopolitičkih napetosti, prognoziranje za narednu godinu bilo bi izrazito nezahvalno.[4]

Pod pritiskom kontinuirano visokoga proračunskog deficita i javni dug nastavlja s dugoročno neodrživom dinamikom rasta. Nastavkom rasta, udio javnog duga u BDP-u približit će se krajem godine alarmantnoj razini od 90% s prijetnjom utjecaja na daljnje smanjivanje ionako niskoga neinvesticijskog rejtinga zemlje. Europska komisija predviđa njegov daljnji rast do 2017. godine, kada će javni dug dosegnuti 92,9% BDP-a. Očito je da visoka razina duga i visok iznos plaćanja kamata na dug koji se približava razini od 4% BDP-a negativno utječu na mogućnost dinamiziranja gospodarskog rasta zemlje.

Nakon petogodišnjeg trenda pada, u prošloj je godini ostvaren rast industrijske proizvodnje, a ove godine se taj rast nastavlja i to bržom dinamikom kada je industrijska proizvodnja bila je 2,7 % veća u odnosu na prošlu godinu, a u odnosu na 2008. godinu manja za oko 15 %. Kao rezultat povećane proizvodnje i nastavka silaznog trenda broja zaposlenih u industriji, proizvodnost rada u industriji veća je za 3,2%. Spomenuti rast industrijske proizvodnje je rezultat povoljnijih kretanja robnog izvoza, a strukturno je rezultat pozitivnih kretanja u rudarstvu i vađenju te prerađivačkoj industriji.[5]

Zaustavljen je i pad građevinarstva, ali oporavak je i dalje neizvjestan. Kriza građevinarstva, koja u kontinuitetu traje od prvoga kvartala 2009. godine pokazuje naznake zaustavljanja, ali bez jasnijih znakova održivog oporavka.

[4] Hrvatska gospodarska komora, Hrvatsko gospodarstvo krajem 2015. godine. Dostupno na: http://www.hgk.hr/wp-content/blogs.dir/1/files_mf/hrvatsko_gospodarstvo_krajem_2015._godine_17.12.2015.pdf
[5] Op.cit. Hrvatska gospodarska komora, Hrvatsko gospodarstvo krajem 2015. godine.

2.3. Utjecaj EU fondova na gospodarstvo Republike Hrvatske

Često se postavlja pitanje je li Republika Hrvatska kroz korištenje pretpristupnih fondova EU pripremila održivi sustav za apsorpciju strukturnih i investicijskih fondova EU. Već sada sa sigurnošću se može reći da Republika Hrvatska nije na adekvatan način pripremila održivi sustav i mehanizme za korištenje fondova u programskom razdoblju 2014-2020. Trenutna situacija i faza u kojoj se nalazimo s korištenjem strukturnih i investicijskih fondova EU za 2014-2020 najbolji su dokaz tome da je Republika Hrvatska u velikom zaostatku i da će biti potrebno mnogo znanja i energije da se nadoknade propuštene prilike u izgradnji sustava, a koje su nam bile na raspolaganju u pretpristupnom razdoblju.

Većina mjerenja utjecaja fondova, poglavito makroekonomskog utjecaja iskazuje se pomakom BDP-a. Međutim, BDP se ne može upotrijebiti sam po sebi kao mjera društvenog blagostanja ili mjera za usporedbu outputa i standarda življenja u različitim privredama niti u danoj privredi tijekom vremena. Razlozi tome proizlaze jednim dijelom iz manjkavosti mjere, tj. iz stavki koje nisu korigirane u BDP-u. Iz prethodnog se uočava da ima puno stvari koje se odvijaju u gospodarstvu jedne zemlje, a koje se egzaktno ne mogu procijeniti i nisu uključene u izračunavanje dohotka, stoga se bruto domaći dohodak po stanovniku ne može uvijek uzeti kao mjera društvenog blagostanja. BDP je prikladna mjera ekonomskog rasta, ali nije glavni smisao razvoja, rast mora biti održiv. BDP se može povećati uništavanjem okoliša, iscrpljivanjem rijetkih prirodnih resursa, uzimanjem zajmova iz inozemstva, no ta vrsta rasta nije održiva. Može se reći da ni fondovi Europske unije nisu zauvijek i da se na njima ne može temeljiti održiv rast. Oni su sredstvo trenutne prilagodbe, npr. u pretpristupnom razdoblju su imali cilj prilagoditi naše kapacitete za ulazak u Europsku uniju, IPARD služi za prilagodbu poljoprivrede i ruralnih područja. Dakle fondovi su na raspolaganju, dok Europska komisija drži da su potrebni, a to nipošto nije zauvijek. Također kad govorimo o rastu utemeljenom na (ne)uništavanju okoliša, ali i o izboru „pravih“ pokazatelja u okviru koncepta održivog razvoja te pripadajućih rasprava o održivom razvoju, ne postoji samo nejedinstvenost u pogledu tumačenju pojma i izbora „pravih“ pokazatelja nego i u odnosu na okvirne ekološke uvjete koji uopće omogućavaju održivi razvoj.[6]

[6] Devčić, A., Šostar, M., Modeli mjerenja realnih učinaka fondova Europske Unije na gospodarski razvoj, Regionalna razvojna agencija Požeško-slavonske županije

Socio-ekonomski utjecaj strukturnih fondova može se promatrati iz različitih perspektiva ili stajališta, ali postoje dva posebno zastupljena. Prvo, tu je ekonomsko stajalište, budući da je svrha europskih strukturnih fondova poticanje gospodarske i socijalne konvergencije, a ta je konvergencija izražena i mjeri se putem makroekonomskih varijabli kao što su proizvodnja, dohodak po stanovniku i zaposlenost. Drugo, ali nikako manje važno i doista usko povezano s prethodnim, jest doprinos tih sredstava za povećanje glavnih čimbenika koji utječu na srednje i dugoročne konkurentnosti ekonomije.[7]

Iako je Europa na putu prema gospodarskom oporavku, još uvijek je važno, osigurati da EU može učiniti što više sa što manje novca i osigurati dodanu vrijednost za svaki euro izdvojen na europskoj razini. Donošenjem novoga zakonodavnog paketa o regionalnoj politici na kraju 2013., EU je preispitao cjelokupni pristup financiranju za 2014.–2020. kako bi što više povećao mogući učinak dostupnih sredstava EU-a. Između 2014. i 2020. u regije EU-a bit će uloženo više od 351,8 milijardi eura. Razina potpore i nacionalni doprinos prilagođeni su razini gospodarskog razvoja svake regije:

- Slabije razvijene regije (BDP < 75 % prosjeka EU-27)
- Regije u tranziciji (BDP 75 % DO 90% prosjeka EU-27)
- Razvijenije regije (BDP > 90 % prosjeka EU-27)[8]

Intenzitet utjecaja fondova EU na nacionalna gospodarstva može se kvantificirati putem procjene utjecaja na rast BDP-a: ako bi Hrvatska iskoristila sva dodijeljena sredstva, odnosno puni potencijal fondova EU, prema nedavnim procjenama Hrvatske gospodarske komore, Hrvatskoj bi moglo uvećati rast BDP-a za 2-3 postotna boda. Koliko takav pozitivan učinak može biti značajan za gospodarstvo, govori i podatak da je Hrvatsko gospodarstvo tijekom gospodarske krize, odnosno u razdoblju 2008. - 2015. godine, zabilježilo pad BDP-a za oko 11%. Za usporedbu, od svih država svijeta za koje postoje relevantni usporedni podaci (točnije 189 država prema podacima MMF-a), u promatranom vremenu samo je sedam država na svijetu zabilježilo oštriji pad BDP-a u odnosu na Hrvatsku (Libija, Jemen, Ukrajina, Ekvatorijalna Gvineja, Srednjoafrička Republika, Grčka i San Marino).[9]

[7] Ruiz, C. (2008): New methods and results in measuring the efficiency of EU funds: The Spanish case, Society and Economy, Vol. 30, 245-257

[8] Politike Europske unije, Regionalna politika, (2014). Dostupno na: https://europa.eu/european-union/topics/regional-policy_hr

[9] Savić, Z., Kako eurofondovi mijenjaju Hrvatsku. Dostupno na http://www.jutarnji.hr/

3. FONDOVI EU I PREKOGRANIČNA SURADNJA

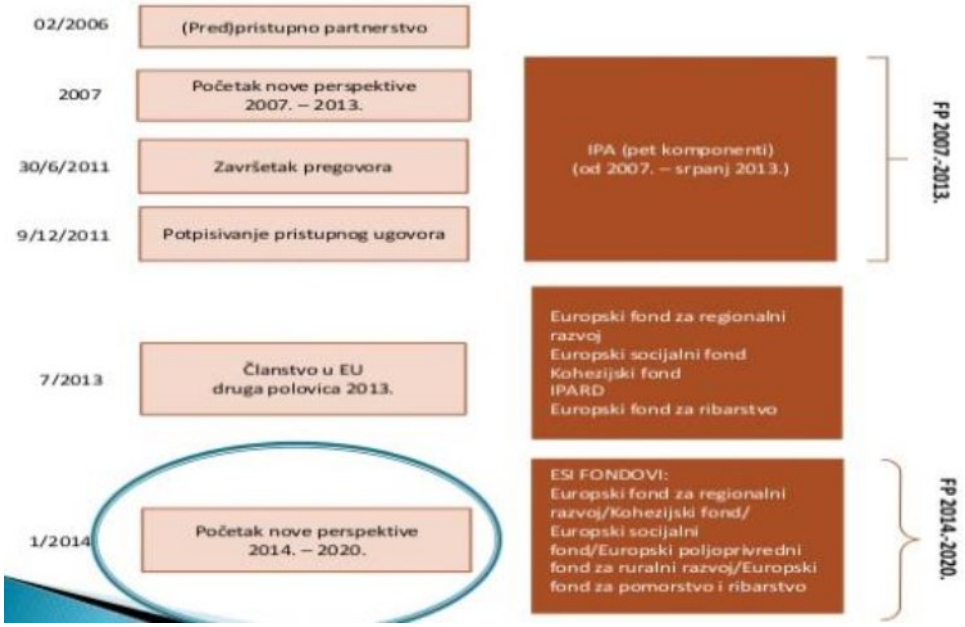
Povijest korištenja sredstava EU fondova kretala se od 1996. do 2013. godine, od korištenja sredstva namijenjenih trećima zemljama do korištenja pretpristupnih fondova i Programa EU. Republika Hrvatska, kao potencijalna članica EU, je u razdoblju od 1996. do 2000. godine bila korisnicom programa Obnova, a od 2001. do 2004. godine RH je koristila sredstva Cards programa.

Hrvatsko korištenje pomoći iz fondova Europske unije može se pratiti u tri faze. Prva faza, tijekom 1990-ih, odnosi se ponajprije na humanitarnu pomoć, a sredstvima je upravljala sama Unija. U drugoj fazi, 2001.–2004., do stjecanja statusa kandidata za članstvo u Uniji, sredstva su se koristila kroz program CARDS. Nakon toga počinje korištenje sredstvima iz programa PHARE, ISPA, SAPARD (2005.–2006.) te IPA (od 2007.). Hrvatska se može koristiti i nekim sredstvima iz programa Zajednice. Naročito nakon stjecanja statusa kandidata nacionalne institucije imaju sve veću ulogu i odgovornost u korištenju sredstavima iz fondova EU.[10]

Slika 1. Kronološki prikaz EU fondova dostupnih RH
Izvor: Hrvatska u Europskoj uniji. Dostupno na http://www.slideshare.net/IMRconference/hrvatska-u-europskoj-uniji-ivana-maleti-imr2015

[10] Burić Pejčinović, M. (2010): Učinkovitost korištenja pretpristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj. Hrvatska javna uprava, vol.10., No.3, str. 651-664

Slika 2. Kronološki prikaz EU fondova dostupnih RH 2006-2020
Izvor: Hrvatska u Europskoj uniji. Dostupno na http://www.slideshare.net/IMRconference/hrvatska-u-europskoj-uniji-ivana-maleti-imr2015

Republika Hrvatska krajem 2016. Godine će i službeno završiti s korištenjem pretpristupnih fondova EU. Do kraja 2016. godine trebaju biti isplaćeni svi projekti koji su financirani iz nekog od pretpristupnih fondova EU. Važno je naglasiti da sredstva iz EU dolaze u zemlju korisnicu „s rokom trajanja". Smisao pretpristupnih fondova EU nije samo „trošenje novca" na projekte, već priprema cijelog sustava jedne države za apsorpciju strukturnih i investicijskih fondova (ESIF – The European Structural and Investment Funds) koji postaju dostupni onog trenutka kada država korisnica postane punopravna članica EU. Strukturni i investicijski fondovi EU mnogo su bogatiji izvor financiranja projekata i investicija, te je zato od iznimne važnosti da država posloži održive mehanizme za njihovo korištenje.[11]

3.1. Pomoć trećim zemljama

Ova vrsta financijske pomoći namijenjena je zemljama koje nisu članice EU, odnosno onima koje nemaju status kandidata za članstvo. Hrvatska je razdoblju od 1996. do 2000. godine bila korisnica programa OBNOVA, a od 2001. do 2004. programa CARDS.

[11]Korištenje EU fondova, (2015): ORaH. Dostupno na https://www.orah.hr/files/Politike-usvojene/Koristenje_EU_Fondova-_ORaH.pdf

3.1.1. Obnova

Obnova je program pomoći EU koji je uspostavljen 1996. godine. Program je bio otvoren Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, SR Jugoslaviji i Makedoniji. Vrijednost programa za razdoblje od 1996. do 2000. godine iznosila je 400 milijuna eura. Podrška je bila usmjerena na regionalnu i prekograničnu suradnju, obnovu infrastrukture i objekata oštećenih u ratu, konsolidaciju demokracije i civilnog društva, povratak izbjeglica, ponovno uključivanje izbjeglica, prognanika ili demobiliziranih osoba u profesionalni život, pripremu proizvodnog mehanizma za ekonomski oporavak, razvoj privatnog sektora, prije svega malog i srednjeg preduzetništva, promociju ulaganja, jačanje nevladinih organizacija, kulturnih i obrazovnih ustanova.

3.1.2. CARDS

CARDS (Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju) je program tehničko-financijske pomoći Europske unije koji su koristile zemlje procesa stabilizacije i pridruživanja u razdoblju od 2000. do 2006. godine. CARDS je uveden u prosincu 2000. godine, a zemlje korisnice su Bosna i Hercegovina, Albanija, Hrvatska, Crna Gora, Makedonija i Srbija te Kosovo. CARDS je kao instrument procesa stabilizacije imao cilj da pruži podršku zemljama zapadnog Balkana u aktivnom učešću u ovom procesu. Ukupna vrijednost programa za period od 2000. do 2006. godine bila je oko 5 milijardi eura. Prioriteti CARDS programa bili su:

- obnova, demokratska stabilizacija i povratak izbjeglica;
- razvoj institucionalnog i zakonodavnog okvira koji će podržati demokratiju;
- vladavinu prava i pravamanjina, civilno društvo, nezavisnostmedija i tržišnu ekonomiju;
- održivi ekonomski i socijalni razvoj;
- promocija regionalne, transnacionalne i prekogranične saradnje između zemalja korisnica, između njih i država članica EU, te između njih i država kandidatkinja za članstvo u EU.

Pomoć se sastojala od financiranja programa izgradnje i jačanja institucija te investicijskih programa, a uložena sredstva bila su bespovratna. CARDS je bio uvjetovani program pomoći.

3.2. Pretpristupni fondovi

Status zemlje kandidatkinje Republika Hrvatska je stekla 2004. godine kada su joj postali dostupni pretpristupni programi prve generacije:

- PHARE
- ISPA
- SAPARD
- IPA (od 2007. godine)

3.2.1. PHARE

Program Phare (Pologne et Hongrie - Aide á Restructuration Economique) pokrenut je 1989. godine, kao program pomoći najprije Poljskoj i Mađarskoj, a zatim i drugim tranzicijskim državama srednje i istočne Europe, u promicanju višestranačke demokracije i obnovi gospodarstva nakon izlaska iz komunističkog sustava. Program Phare se 1997. godine potpuno usmjerava na pretpristupne prioritete i postaje glavnim financijsko-tehničkim instrumentom pretpristupne strategije za države kandidatkinje. Republika Hrvatska započela je sa korištenjem sredstava ovog programa 2005. godine, nakon što je Vlada potpisala Sporazum o financiranju s delegatima Europske komisije.[12] Cilj programa Phare je pripremiti države kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji, odnosno osposobiti ih za punu primjenu pravne stečevine Europske unije te korištenje strukturnih i Kohezijskog fonda nakon pristupanja. Najmanje 30 posto sredstava ovog programa namijenjeno je jačanju institucija koje su zadužene za usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU i za njegovu provedbu.[13]

Sredstva iz PHARE programa dodjeljuju se u obliku direktne financijske podrške putem natječajnog i evaluacijskog postupka koji se provodi sukladno pravilima Europske komisije i u kojem je zastupljen potreban broj predstavnika institucija sa regionalne i središnje razine upravljanja. Preduvjet za korištenje sredstava iz komponente gospodarske i socijalne kohezije

[12] Poslovni dnevnik, (2005): Potpisan Sporazum o financiranju za Phare program. Poslovni dnevnik, 18.svibanj. Dostupno na: http://www.poslovni.hr/eu-fondovi/potpisan-sporazum-o-financiranju-za-phare-program-13102
[13] Kesner Škreb, M. (2006): Pretpristupni programi. Financijska teorija i praksa. Vol.30, No.3, pp.295-296

PHARE programa je izrada Nacionalnog plana razvoja kao strateškog dokumenta koji određuje prioritete gospodarskog razvoja države korisnice.

3.2.2. ISPA

Program ISPA osigurava financijska sredstva za infrastrukturna ulaganja na području prometa i zaštite okoliša, a odnosi se na ulaganja u cestovnu i željezničku infrastrukturu, upravljanje otpadnim vodama, gospodarenje krutim i opasnim otpadom te vodoopskrbu. Krajnji korisnici sredstava su trgovačka društva u državnom vlasništvu ili vlasništvu jedinica lokalne i područne samouprave na području prometa i zaštite okoliša.[14]

Osnovni ciljevi programa ISPA su:

- stjecanje iskustva i znanja o politikama Europske unije i kompleksnim procedurama korištenja pretpristupnih programa
- pomoć u dostizanju standarda EU u zaštiti okoliša
- povezivanje s transeuropskim prometnim mrežama. [15]

3.2.3. SAPARD

Pretpristupni program SAPARD prvi je program pomoći usmjeren na ruralni razvoj i napredak u poljoprivredi, čijim sredstvima zemlje korisnice upravljaju samostalno, a djeluje kao škola usvajanja zapadnoeuropskih poslovnih standarda. Europska unija može financirati do 75% ukupne vrijednosti projekta. Kod financiranja investicijskih projekata koji donose određenu dobit 50% sredstava financira se putem javnih potpora od čega je udio Europske unije u financiranju 75% a preostalih 25% financira se iz nacionalnog proračuna (dakle iz proračuna Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva), dok preostalih 50% ukupne vrijednosti projekta financira krajnji korisnik.

[14] SAFU, (2008): Izvješće o korištenju pretpristupnih programa pomoći Europske unije za razdoblje od 1.siječnja do 30.lipnja 2008.godine. Dostupno na: http://www.safu.hr/datastore/filestore/10/Izvjee_o_koritenju_pretpristupnih_programa_Europske_unije_1.pdf

[15] Istarska županija. Dostupno na http://www.istra-europa.eu/pages/pretpristupni_fondovi_ispa_phare_sapard

Svrha programa je:

- ulaganje u poljoprivredu i ruralnu infrastrukturu
- stvaranje konkurentnog i učinkovitog poljoprivrednog sektora
- otvaranje novih radnih mjesta u nerazvijenim regijama
- poboljšanje kvalitete života ruralnog stanovništva
- pomoć u provedbi zakonodavstva EU[16]

SAPARD je prvenstveno namijenjen privatnim poduzetnicima u području poljoprivredne proizvodnje i prehrambene industrije, te izvođačima javnih radova za izgradnju lokalne infrastrukture kojom se unapređuje ruralni razvitak. Ovim sredstvima nastojalo se ublažiti razlike između ruralnih i urbanih područja, te razviti i rehabilitirati osnovne ruralne infrastrukture, uključujući i ratom pogođena područja. Hrvatska je bila korisnica ovog programa vrlo kratko, odnosno dvije godine.[17]

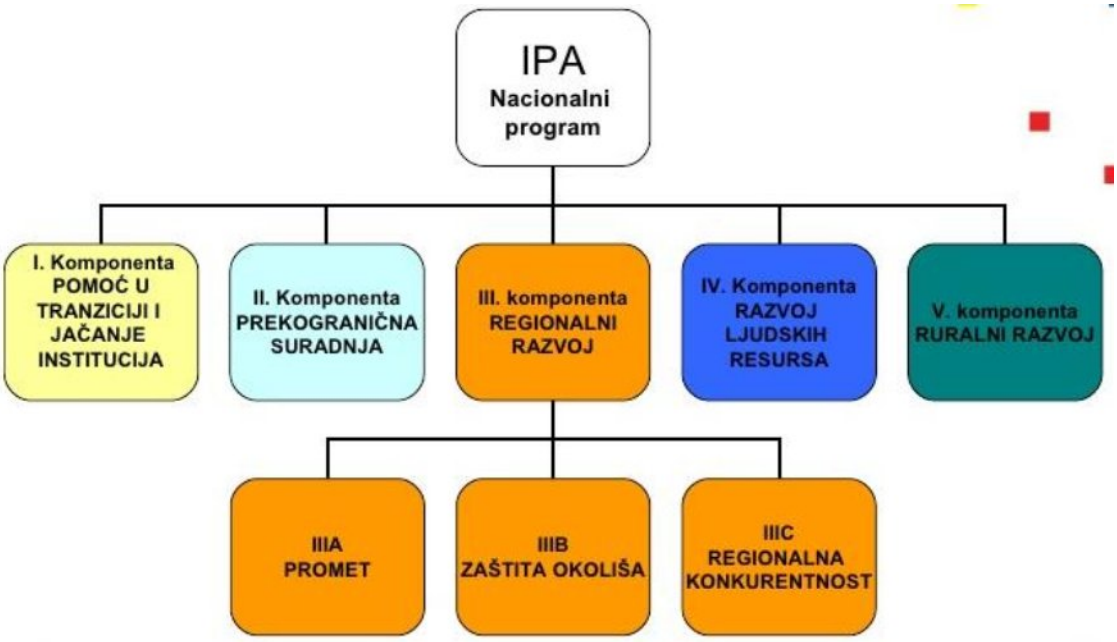
3.2.4. IPA

Jedinstveni pretpristupni fond IPA definiran je za tekuću financijsku perspektivu EU i zamijenio je sve prije postojeće pretpristupne programe. Na taj način i države kandidatkinje i države potencijalne kandidatkinje sudjeluju u istoj vrsti programa, uz ograničenje da se potencijalne kandidatkinje mogu koristiti samo prvim dvjema komponentama IPA.

IPA program je novi program Europske unije, a sastoji se od pet komponenti:

- Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija
- Prekogranična suradnja
- Regionalni razvoj
- Razvoj ljudskih potencijala
- Ruralni razvoj[18]

[16] Ministarstvo financija, SAPARD. Dostupno na: http://www.mfin.hr/hr/sapard
[17] Burić Pejčinović, M. (2010): Učinkovitost korištenja pretpristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj. Hrvatska javna uprava. Vol.10, No.3, p.654.
[18] Ministarstvo financija, IPA. Dostupno na http://www.mfin.hr/hr/ipa

Slika 3. IPA komponente
Izvor: Projektno savjetovanje. Dostupno na http://www.slideshare.net/ijuzagreb/05-cilic

Republika Hrvatska od siječnja 2007. postaje korisnicom IPA programa. Njegovi opći ciljevi bili su pomoći Hrvatskoj u usklađivanju i primjeni europskog zakonodavstva te potaknuti promjene u gospodarskim i društvenim područjima, kako bi se ispunili ekonomski i politički kriteriji za članstvo i uspostavila odgovarajuća struktura unutar sustava javne uprave.[19]

Tablica 1. Sredstva iz IPA programa i strukturnih instrumenata za financijsko razdoblje 2007-2013

R.br.	Program	Raspoloživa sredstva	Primljena sredstva od EK	Ugovoreni iznos	Plaćeni iznos (u eurima)
1.	IPA I	249.047.325	160.775.190	162.687.734	135.884.069
2.	IPA II	17.519.302	10.799.612	12.214.520	9.011.793
3.	OP Promet	236.983.305	59.983.050	79.815.159	53.596.317
4.	OP Zaštita okoliša	281.099.011	59.178.853	96.290.131	40.518.805
5.	OP Regionalna konkurentnost	187.779.595	38.666.587	65.817.347	45.076.648
6.	OP Razvoj ljudskih potencijala	152.413.107	44.747.571	70.587.534	54.357.469
7.	IPA V	144.283.680	44.883.476	72.035.220	33.332.648
	UKUPNO	**1.269.125.325**	**418.034.339**	**559.447.645**	**371.777.750**

Izvor: Izrada autora na temelju podataka Ministarsva financija

[19] Vojnović, M. (2008): European structural funds and IPA-Instrument for pre-accesion assistance. Hrvatska javna uprava. Vol.8, No.2.

3.3. Prekogranična suradnja

Cilj prekogranične suradnje usmjeren je na rješavanje zajedničkih izazova koji su zajednički identificirani u pograničnim regijama, poput loše dostupnosti, posebno u odnosu na povezivost informacijskih i komunikacijskih tehnologija i prometnu infrastrukturu, lokalnih industrija u opadanju, neodgovarajućeg poslovnog okruženja, nedostatka umreženosti između lokalnih i regionalnih uprava, niskih razina istraživanja i inovacija, te preuzimanja informacijskih i komunikacijskih tehnologija, onečišćenja okoliša, sprečavanja rizika, negativnih stavova prema građanima susjednih zemalja te bi cilj trebao biti iskorištavanje neiskorištenih potencijala rasta u pograničnom području (razvoj prekograničnih objekata i klastera za istraživanja i inovacije, integracija prekograničnog tržišta rada, suradnja između obrazovnih institucija, uključujući sveučilišta, ili između zdravstvenih ustanova), uz istovremeno jačanje suradnje u svrhu općeg usklađenog razvoja Unije.

Kroz jačanje prekogranične suradnje u pograničnim područjima pridonosi se sveukupnom razvoju teritorijalne suradnje, povećanju međunarodne konkurentnosti hrvatskih pograničnih regija, smanjenju društvene i gospodarske nejednakosti među hrvatskim regijama i ujednačavanju njihova razvoja.

3.3.1. Program prekogranične suradnje INTERREG V-A Italija-Hrvatska 2014.-2020.

Program prekogranične suradnje INTERREG V-A Italija-Hrvatska 2014.-2020. jedan je od programa Europske teritorijalne suradnje koji podupire Europsku kohezijsku politiku te doprinosi skladnom razvoju Europske unije kroz jačanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije, potičući pri tome ekonomski rast.

Komisija je donijela prvi program prekogranične suradnje između Italije i Hrvatske u vrijednosti od skoro 237 milijuna eura, od čega je 201 milijun iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Njime će se pomoći objema zemljama da poboljšaju zajedničko praćenje klimatskih promjena i sprečavanje prirodnih katastrofa, te da oslobode svoj potencijal za plavi rast ulaganjem u istraživanja i inovacije u sektorima plavoga gospodarstva. U okviru

programa pomoći će se razvoju pomorskog prometa kako bi turizam postao održiviji te kako bi se posjetitelji prostorno bolje rasporedili po regiji. Program će pridonijeti oslobođenju „potencijala plavog rasta“ u obje zemlje kroz ulaganje u istraživanje i investiranje u sektore plavog gospodarstva te unaprijediti zajedničko praćenje klimatskih promjena i sprječavanje prirodnih rizika i pomoći razvoju pomorskog prometa s ciljem održivosti turizma i bolje prostorne raspodjele kretanja posjetitelja u regiji.[20]

Strategijom se nastoji potaknuti koordinacija među svim područjima jadransko-jonske regije. EUSAIR-om je obuhvaćeno osam zemalja: četiri države članice EU-a (Hrvatska, Grčka, Italija, Slovenija) i četiri zemlje koje nisu članice EU-a (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija).[21]

3.3.2. Program prekogranične suradnje Interreg V-A Slovenija–Hrvatska 2014.-2020.

Program suradnje Slovenija-Hrvatska ima za cilj promicanje održivog, sigurnog i vitalnog graničnog područja te njegovanje pametnih pristupa očuvanja, mobilizacije i upravljanja prirodnim i kulturnim bogatstvima za dobrobit ljudi koji žive i rade ili samo posjećuju programsko područje. Primarni fokus bit će iskorištavanje prirodnih i kulturnih vrijednosti za uspostavu inovativnih, pametnih i učinkovitih rješenja za pomoć očuvanju i unapređenju kvalitete okoliša i njegove raznolikosti s jedne strane te njegovog socioekonomskog potencijala s druge strane. Osiguravanje sigurnog i vitalnog područja je od iznimne važnosti za ljude, što bi se trebalo osigurati povećanjem kapaciteta institucionalne suradnje na svim razinama. Dodatno se usredotočilo na nacionalne prioritete i programe podržane od europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI fondovi), dodane vrijednosti prekograničnih pristupa i očekivani utjecaj i izvedivost provedbe.

Odobrenjem programa od strane Europske komisije 30. rujna 2015. godine zaključen je proces pripreme koji je trajao duže od 2 godine.

Programsko područje sastoji se od sedamnaest statističkih NUTS III regija, 9 regija sa slovenske strane i 8 županija s hrvatske strane.

[20] Europski strukturni i investicijski fondovi, Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/program-prekogranicne-suradnje-interreg-v-a-italija-hrvatska-2014-2020

[21] EU projekti info, Dostupno na: http://www.eu-projekti.info/program-prekogranicne-suradnje-italije-i-hrvatske

3.3.3. INTERREG IPA program prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014.-2020.

Komisija je donijela novi program prekogranične suradnje za Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu te Crnu Goru čija sredstva će se osigurati iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Instrumenta pretpristupne pomoći.

Cilj ovog programa je poboljšati kvalitetu zajedničkih javnih službi u regiji, promicati razvoj održivih turističkih djelatnosti i povećati konkurentnost lokalnih poduzeća.

Pet prioriteta programa su sljedeći:

1. poboljšanje kvalitete usluga u sektorima javnog zdravstva i socijalne skrbi u programskom području;
2. zaštita okoliša, bolje sprječavanje rizika i promicanje energetske učinkovitosti;
3. doprinos razvoju turističkih djelatnosti i očuvanju kulturne i prirodne baštine regije;
4. poboljšanje gospodarske konkurentnosti regije;
5. pružanje tehničke pomoći za povećanje učinkovitosti upravljanja programom i njegove provedbe

Ovaj program je nastao spajanjem dvaju bilateralnih programa prekogranične suradnje iz prethodnog razdoblja: Hrvatska – Bosna i Hercegovina i Hrvatska – Crna Gora i u njemu će Republika Hrvatska preuzeti dužnost upravljačkog tijela Programa. U svojstvu upravljačkog tijela, Republika Hrvatska zadužena je za sveukupnu koordinaciju procesa izrade ključnog programskog dokumenta, te je započela s intenzivnim radom na njegovoj pripremi uspostavom Radne skupine za programiranje u kolovozu 2013. godine. Program suradnje odobren je od strane Europske komisije 24. studenog 2015. godine.

3.3.4. INTERREG IPA Program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija 2014.-2020.

IPA program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija 2014.-2020. nastavak je suradnje dviju država, odnosno pograničnih regija iz prethodnog programskog razdoblja, osnaživanja postojećih i izgradnje novih partnerstva, nadogradnje postignutih rezultata i daljnje razmjene iskustava između dviju država sudionica programa. Značajna novost u novom programskom

razdoblju leži u činjenici da Republika Hrvatska preuzima dužnost upravljačkog tijela programa i u tom svojstvu koordinira proces izrade ključnog programskog dokumenta (programa suradnje) te je započela s intenzivnim radom na njegovoj pripremi uspostavom Radne skupine za programiranje u kolovozu 2013. godine. Program suradnje odobren je od strane Europske komisije 24. kolovoza 2015. godine.

3.3.5. Program prekogranične suradnje INTERREG V-A Mađarska–Hrvatska 2014.-2020.

Program prekogranične suradnje Mađarska-Hrvatska 2014.-2020. jedan je od programa Europske teritorijalne suradnje koji predstavljaju značajan dio Kohezijske politike Europske unije. Glavna svrha programa prekogranične suradnje financiranih iz EU fondova je smanjiti negativne učinke granica kao administrativnih, pravnih i fizičkih zapreka, riješiti zajedničke probleme i iskoristiti neiskorištene potencijale Cilj prekogranične suradnje usmjeren je na rješavanje zajedničkih izazova koji su zajednički identificirani u pograničnim regijama.

Zbog svojeg ograničenog opsega i specifičnosti prekograničnog statusa, program je usmjeren na pružanje potpore odabranim strateškim aktivnostima i pilot projektima iz prioritetnih područja, dok veća infrastrukturna ulaganja nisu planirana. Naglasak je ponajprije stavljen na poticanje gospodarske suradnje, kroz rješavanje problema slabe povezanosti i nepovoljnog gospodarskog okruženja; poboljšanje i zaštitu okoliša i prirodnih resursa, odnosno sprječavanje njihovog gubitka; poticanje umreženosti lokalnih i regionalnih upravljačkih struktura; te poboljšanje komunikacije između odgojno-obrazovnih institucija i ključnih dionika lokalnih gospodarstava. Fokus programa blago je pomaknut prema jačanju i širenju već postojećih mreža suradnje, odnosno prema uspostavi čvrstih temelja za dinamičnu i trajnu prekograničnu suradnju. Program stavlja i naglasak na poticanje održive gospodarske suradnje u regiji uz zadržavanje kontinuiteta aktivnosti.[22]

[22] Europski strukturni i investicijski fondovi, Program prekogranične suradnje Interreg V-A Mađarska-Hrvatska. Dostupno na http://www.strukturnifondovi.hr/program-prekogranicne-suradnje-interreg-v-a-madjarska-hrvatska-2014-2020

3.4. Primjer projekta prekogranične suradnje

Projekti koji se financiraju sredstvima Europske unije utječu na svakodnevni život građana države na koje se odnose. Riječ je o velikim projektima na različitim područjima, a ovdje će biti naveden projekt prekogranične suradnje kojima se potiče partnerstvo i suradnja regija sa susjednom Bosnom i Hercegovinom.

3.4.1. Projekt Staza Gospi Sinjskoj

Projekt Staza Gospi Sinjskoj je projekt prekogranične suradnje između Hrvatske i Bosne i Hercegovine.
Projekt spada u prioritet 1. Stvaranje zajedničkog gospodarskog prostora; Mjera 1.1. Razvoj zajedničke turističke ponude programa. Prema tekstu programa, neophodno je da se integriraju kulturne baštine zajedničkih turističkih proizvoda u prekograničnom prostoru, te razvije infrastruktura za turističke ponude. Ovaj projekt uključuje aktivnosti kao što su razvoj malih razmjera infrastrukture, obuku i zajedničke promocije turističke ponude na obje strane granice, kao akcije koje će doprinijeti stvaranju zajedničkog ekonomskog prostora u prostoru Hrvatska-BiH.
Projekt je pripremljen u skladu s rezultatima i preporukama za projekt "Marijanski Hodačasnički put", koji je upućen u IPA CBC SI-HR programa i prethodnih projekata kandidata. Cilj "Marijanski Hodačasnički Put" je povezati hodočasničke staze u slovensko-hrvatskom prostoru u cilju očuvanja zajedničke kulturne baštine i promicanja hodočašća u Mariju Bistricu, kao ponude kulturnog turizma.
Projekt nastoji povezati staze u slovensko-hrvatskoj regiji s onima u Međugorju, BiH, te u Sinju, u Hrvatskoj. Kroz razvoj malih razmjera infrastrukture i promicanje staze Gospi Sinjskoj kao kulturno turističke destinacije, ovaj projekt će biti izravno povezan s rezultatima Marijanski Hodačasnički Put.

3.4.1.1. Povijesna podloga

Staza Gospi Sinjskoj je hodočasnička staza, a koristi se već tisućama godina iz nekoliko pravaca kako bi se stiglo u najveće marijansko svetište na jugu Hrvatske-Sinj. Svake godine u noći između 14.-15. kolovoz, neposredno prije blagdana Velike Gospe, tisuće hodočasnika,

osobito mladih, započinju svoju tradicionalnu šetnju prema Sinju, dok se glavni vjerski obred odvija 15. kolovoza. Hodočasnici dolaze iz više smjerova, uglavnom s juga iz Solina i sa sjevera iz Bosne i Hercegovine.

Rama i Sinj imaju istu zaštitnicu – Blaženu Djevicu Mariju, samo što je Ramci zovu Gospa Ramska, a Sinjani Čudotvorna Gospa Sinjska. Riječ je o slici koju su 1687. godine ramski fratri spasili iz goruće crkve na Šćitu i spaljene Rame, pa s njom i nesretnim pukom potražili spas pred Turcima bježeći u Sinjsku krajinu. Oni i njihovi potomci su godinama kasnije, točnije na Veliku Gospu 1715. godine, sudjelovali u junačkoj i legendarnoj obrani Sinja, što se već gotovo 300 godina u obliku Alke i hodočašća obilježava kao najveća pobjeda u povijesti Sinja, pri čemu goleme zasluge pridaju zagovoru Gospe Sinjske.

Gospin povratak se dogodio Ramcima nakon 300 godina. Naime, 1987. godine, prilikom obilježavanja 300. obljetnice egzodusa, sinjski su fratri donijeli Gospinu sliku u crkvu na Šćitu na dva dana, a potom je opet, trajno vraćena u Sinj.

3.4.1.2. Opći podaci o projektu

Projekt „Staza Gospi Sinjskoj“ je odobren u sklopu programa IPA Hrvatska-Bosna i Hercegovina i njegova provedba je započela 09. travnja 2013. godine.
Dana 8. travnja 2013. godine nakon potpisivanja ugovora između Grada Sinja, kao vodećeg partnera na hrvatskoj strani, te Općine Prozor-Rama u BiH, provedba projekta je službeno započela.
Ukupno trajanje projekta je 24 mjeseci. Projekt je implementiran od strane Grada Sinja i Općine Prozor-Rama s partnerima: Gradom Solin, Hrvatskom gorskom službom spašavanja-stanica Split, općinom Tomislavgrad, i općinom Livno.
Suradnici u provedbi projekta su Turistička zajednica grada Sinja, franjevački samostan Gospe Sinjske, Franjevački samostan Rama Šćit, Turistička zajednica Herceg-Bosanske županije i Planinarsko društvo "Kamešnica Livno" ,
Ukupna vrijednost projekta je 558.031 EUR, od čega 54% proračuna projekta, odnosno 302.964 eura uključuje aktivnosti partnera u Republici Hrvatskoj, a 46% proračuna projekta, odnosno 255.067 eura uključuje aktivnosti partnera u Bosni i Hercegovina.

Udio sredstava EU-a u ukupnoj vrijednosti projekta je 83%, a preostalih 17% je financiran od strane projektnih partnera.

Staza polazi s Ramskog jezera i samostana na Šćitu prema Tomislavgradu, uz Buško jezero i dalje preko Kazaginca do graničnog prijelaza Prisika, preko Sinjskog Polja do SvetištaGospe Sinjske. Dalje staza vodi preko Dicma, Dugopolja i Klisa, uglavnom trasom stare Rere do Solinskog svetišta na Gospinu otoku. Trasa je duga oko 150 km i s njom su obuhvaćeni svi važni povijesni, kulturni i vjerski lokaliteti.

Slika 4. Trasa staze Gospi Sinjskoj

Izvor: Staza Gospi Sinjskoj. Dostupno na: http://www.stazagospisinjskoj.eu/

3.4.1.3. Opći i specifični cilj projekta

Opći cilj projekta je poboljšati zajedničku turističku ponudu temeljenu na zajedničkom kulturnom identitetu prekograničnog područja Hrvatske i Bosne i Hercegovine, a s ciljem povećanja konkurentnosti lokalnog turističkog gospodarstva. Naime, područje Splitsko-dalmatinske županije, zapadnog dijela Hercegovine i Srednje Bosne ima zajedničku bogatu povijesnu i kulturnu baštinu koja se temelji na zajedničkim vrijednostima i tradiciji. Od iznimne je važnosti za gradove i županije spomenute regije sačuvati kulturne vrijednosti i tradiciju razvijajući i nadograđujući postojeće turističke lokacije i znamenitosti, kako bi se

iste zaštitile. Sredstvima ovog projekta se uredila i obilježila staza, proveo edukacijski program za pružatelje turističkih usluga i izradila zajednička strategija za promociju turističkih znamenitosti i ponude ovog područja, te izradila web stranica koja će u budućnosti poslužiti svim hodočasnicima koji se odluče krenuti na ovaj put

Specifični ciljevi projekta "Staza Gospi Sinjskoj" su:

- razviti malu infrastrukturu uz rutu Staze Gospi Sinjskoj kako bi se poboljšala atraktivnost prekograničnog područja Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine kao turističke destinacije,
- unaprijediti znanje/vještine pružatelja turističkih usluga i predstavnika civilnog sektora u prekograničnom području Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine u svrhu promicanja turističke ponude i osiguranja kvalitetne usluge za turiste
- podići razinu svijesti u pograničnom području Bosne i Hercegovine i Hrvatske među građanima i turistima u svezi postojeće turističke ponude, usluga i znamenitosti uz rutu Staze Gospi Sinjskoj, kao i u svezi dodane vrijednosti ovog Projekta prema turističkom razvoju prekograničnog područja

Ciljna skupina ovog projekta su osobe u kulturnim i turističkim udrugama, zaposlenici turističkih zajednica i javni službenici u jedinicama lokalne samouprave u pograničnom području Hrvatska-BiH.

Krajnji korisnici su lokalne i regionalne samouprave, kulturne i nevladine organizacije, pružatelji turističkih usluga u Hrvatsko-BiH prekograničnom prostoru te građani i turisti koji posjećuju Hrvatsko- BiH prekogranični prostor.

Procijenjeni rezultati:

- Povećana atraktivnost hrvatsko-BiH prekogranične regije kao turističke destinacije kroz konstrukciju i ugradnju infrastrukture i opreme potrebne za razvoj i obnovu Staze Gospi Sinjskoj
- Povećana razina znanja i vještine pružatelja turističkih usluga i nevladinih organizacija u hrvatsko-BiH prekograničnom području i promicanje znamenitosti i turističke ponude
- Podizanje svijesti među građanima u hrvatsko-BiH pograničnom području te o dodanoj vrijednosti projekta za razvoj turizma u regiji

Glavne aktivnosti projekta:

- Upravljanje projektnim aktivnostima
- Izgradnja i ugradnja potrebne infrastrukture za razvoj i obnovu Staze Gospi Sinjskoj
- Izrada programa obuke za pružatelje turističkih usluga i NVO-a u hrvatsko-BiH prekograničnom području na turističkom marketingu, event management, pružanje usluga korisnicima i ICT osnove
- Provedba obuke za pružatelje turističkih usluga i nevladinih organizacija
- Identifikacija i analiza turističke ponude/proizvoda i znamenitosti uz Stazu
- Razvoj strategije za promociju zajedničkog turističkog potencijala
- Stvaranje i širenje informacija i vidljivosti projektnih materijala
- Provedba seminara, konferencija za tisak, te završna konferencija

3.4.1.4. Partneri, suradnici i krajnji korisnici projekta

U ovom projektu se koriste sljedeći oblici suradnje:
1) Zajednički razvoj: Svi partneri i suradnici na projektu su surađivali zajedno kako bi se osiguralo da projekt odgovara njihovim potrebama i ciljevima. Participativni pristup je korišten u izradi projekta u kojem su partneri komentirali predložene aktivnosti, pod uvjetom da zadovoljavaju potrebne informacije podnositelja zahtjeva, te su sudjelovali u izradi proračuna;
2) zajedničko osoblje: svi partneri su dali najmanje jednog zaposlenog na projektu kako bi se osigurala učinkovita provedba;
3) zajednička provedba: Svi partneri su se složili s uvjetima projekta i poduzimanjem potrebne radnje za provedbu projektnih aktivnosti;
4) zajedničko financiranje: prijavitelji i projektni partneri će zajedno financirati projekt kroz troškove osoblja.

Partneri i suradnici na projektu su:

Grad Sinj - odgovoran za provedbu aktivnosti usmjerene k podizanju gradske konkurentnosti u svim gospodarskim sektorima. Grad već provodi brojne aktivnosti za podizanje konkurentnosti turističkog sektora i razvoj kulturnog turizma kao bitan za rast u budućnosti i

funkcionalni je vodeći partner projekta, te nadgleda sve aktivnosti (građevinske radove, trening, promotivne aktivnosti, itd.) koje se provode.

Općina Prozor-Rama je odgovorna za provedbu aktivnosti koje podižu konkurentnost regije i kvalitetu života. Općina razvija kulturni turizam kao učinkovito sredstvo za očuvanje kulture i stvaranje gospodarskog regionalnog rasta. Podnositelj je zahtjeva #2 u projektu, te će biti odgovorna za koordinaciju aktivnosti u Bosni i Hercegovini.

HGSS (Hrvatska gorska služba spašavanja) Stanica Split, Hrvatska: HGSS je partner. Odgovorna je za održavanje pješačkih staza i promicanje turizma na području Splitsko-dalmatinske županije. Stoga, oni će u projektu nadgledati građevinske radove u Hrvatskoj i pružanje ulaza na zajedničke turističke promotivne strategije. Oni će koordinirati sa partnerima iz BiH kako bi se osigurala kvaliteta provedbe projekta.

Planinarsko društvo Kamešnica, Livno, BiH su zaduženi za promicanje turizma i održavanje staza u BiH. Oni će nadgledati građevinske radove duž staze Gospi Sinjskoj i osigurati priloge u vezi treninga i zajedničke promotivne strategije turizma.
Ostali partneri i suradnici na projektu s hrvatske strane su Grad Solin, Turistička zajednica grada Sinja i franjevački samostan Gospe Sinjske, a s BiH strane su Općina Livno, Općina Tomislavgrad, Turistička zajednica HB županije, te Franjevački samostan Šćit.

Svi partneri i suradnici su odgovorni za provedbu projekta prema projektnom planu. Funkcionalni vodeći partner (Grad Sinj) i podnositelj zahtjeva (općina Prozor-Rama) su voditelji projekta. Grad Sinj nadgleda cijeli projekt i provedbu aktivnosti u Hrvatskoj, a Općina Prozor-Rama nadzire i odgovorna je za provedbu projekta i vodstvo u Bosni i Hercegovini. Partneri projekta redovno su se sastajati kako bi se osiguralo da se projekt provodi prema planu, a suradnici su sudjelovati u aktivnostima projekta pružajući savjete kada je to potrebno u vezi projektnih aktivnosti. Svi partneri su surađivali zajedno i redovito koordinirali kako bi se osiguralo da njihove politike i inicijative imaju pozitivan utjecaj na Hrvatsko-BiH regiju.

Redovita suradnja i razmjena informacija u prekograničnom partnerstvu se osigurala kroz:
1. Susrete svaki drugi mjesec, unutarnje koordinacijski sastanke kako bi se planirale aktivnosti, poduzele akcije na razna pitanja, pregledali rezultati projekta, te dalo izvješće o pitanjima s kojima se susreću u provedbi planiranih aktivnosti.

2. Web Portal koji će služiti kao sredstvo za informiranje javnosti o projektu i njegovim aktivnostima, kao i osigurati da partneri imaju dostupne informacije o projektnim aktivnostima. Jedan dio portala bit će za potrebe upravljanja projektima i pristup će imati samo projektni partneri/suradnici
3. Komunikacija putem telefona i e-maila: Popis kontakata će se dostaviti svim partnerima kako bi se osiguralo da oni mogu doći do odgovornih osoba za aktivnosti u svakoj od partnerskih organizacija. To će osigurati da se problemi rješavaju brzo i učinkovito.

3.4.1.5. Nedostaci područja kojim staza prolazi

Nedostatak prikladne turističke infrastrukture duž Staze Gospi Sinjskoj jedan je od glavnih nedostataka koji se pokušao otkloniti projektom. Ruta ide kroz Splitsko-dalmatinsku županiju u Hrvatskoj i od Prozor-Rame, Bosna i Hercegovina, te je područje i regionalno prepoznato kao mjesto kulturnog značaja. Zbog povijesti i kulturne tradicije povezane s rutom, ona ima potencijal da postane turistička atrakcija, što pridonosi generiranju novih prihoda za zajednice u prekograničnom prostoru. Međutim, put nema odgovarajuće oznake, znakove, staze, i drugu infrastrukturu potrebnu kako bi bila sigurna i atraktivna za turiste i korisnike što je projektom odrađeno.
Nedostatak znanja i vještina među pružateljima turističkih usluga i članova nevladinih udruga za promicanje turizma na regionalnoj razini je nedostatak koji se uz adekvatnu obuku može otkloniti. Pružatelji turističkih usluga i članovi NVO imaju cilj pružiti turistima i građanima kvalitetne usluge i informacije na učinkovit način. Međutim, oni nemaju kompetencije u područjima koja uključuju turistički marketing, upravljanje događajima, ICT i pružanje usluga korisnicima, kojim bi se omogućilo da su turisti pravilno informirani o događanjima u prekograničnom prostoru.
Također, tu je i nedostatak dostupnih informacija na web-u o znamenitostima uz stazu. Na hrvatskoj i bosansko-hercegovačkoj strani granice, turisti i posjetitelji nemaju točne informacije o atrakcijama, što se se nudi, kao ni o događajima iz kulturno-povijesnog značaja u regiji. Na pravovremeno ažuriranoj web stranici će imati većinu potrebnih informacija.

U nastavku su opisani problemi i uočene potrebe i ograničenja ciljanih skupina u pograničnom području Hrvatska-BiH.

Javni službenici u lokalnoj samoupravi imaju za cilj ojačati turistički sektor regionalnom provedbom aktivnosti i uspostavom infrastrukture koja čuva kulturu i tradiciju, te povećanje znanja i vještina za promicanje i organiziranje događanja za turiste. Regionalno je Staza identificirana kao potencijalno turistički atraktivna zbog svoje povijesti i kulturnog značaja na obje strane granice. Međutim, lokalne vlasti nemaju potrebnu infrastrukturu i znanja kako bi se osiguralo da se put priznaje kao turistička atrakcija.

Zaposlenici pružatelja usluga u turizmu imaju za cilj podizanje njihove konkurentnosti na tržištu pružajući kvalitetne usluge i proizvode. Međutim, oni nemaju vještine i sposobnosti u ključnim područjima kao što su ICT, event management, marketing i pružanje usluga korisnicima.

Članovi kulturnih i turističkih nevladinih organizacija imaju za cilj očuvanje kulturne tradicije i mjesta, kao i informirati javnost o važnosti određenih lokacija i događajima na kulturnom identitetu regije. Kako bi se osiguralo očuvanje tradicije kao turističke ponude, potrebne su vještine i kompetencije u područjima kao što su upravljanje događajima, ICT, marketing i dr.

3.4.1.6. Aktivnosti projekta

3 su glavne aktivnosti projekta:

Aktivnost 1 - izgradnja i ugradnja potrebne infrastrukture za razvoj i obnovu staze Gospi Sinjskoj

Razvoj infrastrukture malih razmjera duž staze Gospi Sinjskoj je neophodan za poboljšanje atraktivnosti hrvatsko-BiH prekogranične regije kao turističke destinacije, kao i za poboljšanje konkurentnosti lokalnog turističkog gospodarstva. U ovom paketu, građevinski radovi su se odvijali na obje strane granice, kako bi se osiguralo da je staza dostupna i atraktivna za turiste.

Radovi obuhvaćaju:

- Definiranje područja građevinskih radova za stazu u Hrvatskoj i BiH
- Priprema plana radova staze u Hrvatskoj i BiH
- Građevinski radovi za adaptaciju i razvoj staze u Hrvatskoj i BiH
- Nabava i ugradnja signalizacijske opreme (informacijskih tabli i obilježavanja staze) u Hrvatskoj i BiH
- Nabava i ugradnja opreme uz stazu

Aktivnost 2 - Podizanje razine znanja i vještina pružatelja turističkih usluga i NVO-a u Hrvatskoj i BiH

Pružatelji usluga u turizmu i nevladine organizacije uključene u očuvanju kulture i tradicije u prostoru Hrvatske i BiH nemaju odgovarajuće programe obuke koji bi im omogućili da promoviraju atrakcije, događanja, mjesta i ostale turističke ponude. Nadalje, oni nemaju odgovarajuće vještine u službi za korisnike na području turističkog marketinga, ICT i planiranja događaja koje su potrebne kako bi se osiguralo da svaki posjetitelj regiji ima ugodan i nezaboravan doživljaj.

Da bi se promijenila ta situacija i kako bi se povećala razina znanja i vještina pružateljima usluga u turizmu i nevladinih organizacija u području, projektni partneri, u suradnji s poslovnim trenerima i ICT stručnjacima su razvili dva programa obuke: jedan za djelatnike turističkih usluga (MSP kao što su restorani, hoteli i turističke agencije) i jedan za udruge (kao što su kulturne udruge, klubovi, itd.) Programi su u potpunosti prilagođeni potrebama turističkih usluga i nevladinih organizacija.

Programi obuke su prilagođeni postojećem stanju, zakonima, propisima, tržišnim trendovima i mogućnostima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Treninzi za davatelje turističkih usluga su predviđeni za 15 sudionika koji su aktivni u području Hrvatska-BiH, kao i za 15 NVO (članovi NVO) koje su aktivni u području Hrvatska-BiH.

Modul trening za djelatnike turističkih usluga je organiziran na sljedeće teme:

- Destinacijski menadžment (pakiranje proizvoda i turistički marketing)
- Osnovne poslovne ICT vještine
- Osnovne poslovne sposobnosti (vođenje malih i srednjih poduzeća, planiranje, upravljanje ljudskim resursima, cijene, prodaje, službu za korisnike i sl)
- Event management

Modul trening za članove NVO je organiziran na sljedeće teme:

- Turizam Marketing
- Event management
- Osnovne sposobnosti koje se odnose na poslove organiziranja različitih događaja

Oba programa imaju zajedničke module:

- Osnovne informacije o povijesti Hrvatske i BiH regije, upute za odredišta i važnije destinacije
- Komunikacijske vještine i prezentacija

Aktivnost 3 - Povećanje svijesti u hrvatsko-BiH regiji među građanima i turistima turističke ponude, te o dodanoj vrijednosti projekta za razvoj turističke regije

Kako bi se osigurala dugoročna održivost turističkog sektora u hrvatsko-BiH regiji i da sve više turista/posjetitelja dolazi na prekogranično području potrebno je provoditi strategiju promocije zajedničkog turizma. Informativni materijali, strateški dokument, analiza stanja i projekt vidljivosti osigurat će da se turisti informiraju o događanjima, atrakcijama i turističkim uslugama u prostoru Hrvatske i BiH, te da građani budu bolje uključeni u provedbu i organizaciju turističkih aktivnosti.

Kako bi stvorili zajedničku strategiju promocije turizma, potrebno je stvoriti analizu postojećih atrakcija, kao i identificirati nove internet stranice s visokim turističkim potencijalom. Analiza se provodi na temelju iskustva projektnih partnera. Analiza je dokument kreiran da sadržava preporuke o tome kako organizirati turističku ponudu, kako bi bolje uključili građane u aktivnosti i događaje na bazi turizma. Analiza će biti izrađena zajednički od projektnih partnera i unajmljenih marketinških stručnjaka.

Informativni materijali izrađeni u ovom paketu su:

• 2.000 identifikacijskih kartica projekta koje sadržavaju osnovne podatke o projektu, njegovim aktivnostima, očekivanim rezultatima i ciljevima.

• 2.000 englesko-hrvatskih turističkih vodiča o općinama i gradovima duž staze Gospi Sinjskoj: turistički vodiči pružaju turistima informacije o ponudama, uslugama i znamenitostima uz stazu u hrvatsko-BiH prekograničnom prostoru.

• Web portal projekta-Portal ima dva dijela: unutarnji odjeljak za projektne partnere, vježbenika u trening programu i vanjski odjeljak koji sadrži sve informacije o projektu, njegovim aktivnostima, rezultatima i budućim događajima.

• 2.000 zemljopisnih karata općina i gradova duž staze: geografske karte su osmišljene kako bi turisti imali uvid u mjesto odredišta i istaknute turističke ponude na ruti.

3.4.1.7. Višestruki efekti i preduvjeti za provedbu projekta

Ovaj projekt usmjeren na povećanje atraktivnosti hrvatsko-BiH prekogranične regije i njezine turističke ponude. Projektna dokumentacija i rezultati će biti baza za buduće projekte koji se također želi ojačati turizam i povećati konkurentnost gospodarstva. Nova infrastruktura uz stazu Gospi Sinjskoj će pomoći da regija postane više atraktivna za turiste, što će dovesti do povećanja broja turista koji dolaze u posjet Hrvatsko-BiH regiji, a samim time i doprinijeti stvaranju novih radnih mjesta i poslova regionalno. Novi programi obuke za pružatelje turističkih usluga i članova nevladinih udruga će poboljšati promociju atrakcija i turističke ponude. Nakon provedbe, dokumentacija koja se odnosi na model osposobljavanja u sklopu projekta bit će objavljena na web portalu projekta. To će osigurati alat za podršku u nastojanjima turističkih zajednica da unaprijede turističke ponude na prekograničnom području.

Preduvjeti za provedbu projekta su da su financijska sredstva za provedbu projekta dostupna na vrijeme i da se sve potrebne dozvole i dokumentacija za gradnju dobiju na vrijeme.
Glavne pretpostavke projekta s obzirom na razdoblje nakon provedbe su da:
- Politička i ekonomska situacija u hrvatsko-BiH regiji ostane stabilna
- Razvoj Staze Gospi Sinjskoj ostane prioritet u razvoju turizma u hrvatsko-BiH regiji
-Turistički djelatnici spremni za provedbu stečenih znanja i vještina za svakodnevni rad
- Turisti i građani zainteresirani za različite turističke znamenitosti uz stazu

Glavne pretpostavke u vezi provedbe projekta uključuju da vremenski uvjeti ostaju stabilni i dopuste završetak radova na vrijeme i pružatelji turističkih usluga budu spremni da steknu nova znanja i vještine.

Nakon razdoblja provedbe projekta, svi projektni partneri će biti zakonski vlasnici Staze Gospi Sinjskoj, gdje će HGSS-Stanica Split upravljati i provoditi sve aktivnosti potrebne za njeno održivo funkcioniranje u Hrvatskoj, a PD Kamešnica Livno će koordinirati sa strane BiH. Što se tiče održivosti obuke za pružatelje turističkih usluga i nevladinih udruga, Grada Sinja i Općine Prozor-Rama u suradnji s drugim partnerima i suradnicima, i dalje će pružati obuku na temelju prilagodbi i rezultata programa obuke u projektu. S obzirom na zajedničku strategiju promocije turizma, važno je ne samo za lokalno područje, već i za cijelu hrvatsko-

BiH regiju da su hrvatski i bosanski pružatelji turističkih usluga i NVO-i svjesni mogućnosti, inicijativa, i prednosti koje oni imaju u prekograničnoj regiji. Strategija će se i dalje provoditi od strane projektnih partnera, turističkih usluga, kao i lokalne/regionalne samouprave ugrađujući rezultate strategije u tekuće i prethodne radnje vezane za podizanje svijesti o turistima, građanima i predstavnicima javnog sektora od važnosti za održivi razvoja turizma u prekograničnom području.

Svi očekivani rezultati će pridonijeti provedbi razvojne strategije Splitsko-dalmatinske županije i Strategije Srednja BiH za dugoročni razvoj, a koji su ključni za razvoj i uspostavu adekvatne infrastrukture za turizam. Rezultati projekta će doprinijeti povećanju zajedničke turističke ponude temeljene na zajedničkoj kulturnog identiteta na području Hrvatske i BiH, kako bi se poboljšala konkurentnost lokalnog turističkog gospodarstva. Rezultati se odnose na obrazovne i informativne seminare za pružatelje turističkih usluga i nevladine organizacije koje će doprinijeti povećanju razine znanja i vještina turističkih usluga za promicanje atrakcija i ukupne turističke ponude u turizmu temeljene na prekograničnom području. Isto tako, razvoj zajedničke strategije turizma će poboljšati kvalitetu i točnost turističke informacije o znamenitostima, mjestima, kao i kulturne i tradicijske važnosti staze Gospi Sinjskoj od partnera u projektu koji će redovito ažurirati podatke za vrijeme i nakon završetka projekta.
Na nacionalnoj razini, rezultati projekta će se odraziti na nastojanja Hrvatske i BiH lokalne/ regionalne samouprave za poboljšanje kvalitativne, moderne i inovativne turističke ponude, što će povećati konkurentnost prekograničnom području, ne samo na nacionalnoj razini. Rezultati projekta mogu poslužiti Ministarstavu turizma u Hrvatskoj i Federalnom ministarstvo okoliša i turizma u BiH u svojim redovitim mišljenjima, prilagodbama i poboljšanjima nacionalnih strategija.

3.4.1.8. Izvješće o provedbi projekta

Projekt "Staza Gospi Sinjskoj" započeo s provedbom na 09. travnja 2013. godine, a završio 8. travnja 2013. godine.
Opći cilj projekta i specifični ciljevi projekta postignuti su u 24. mjesecu razdoblja provedbe. Kroz projekt je provedena obuka za 15 zaposlenika pružatelja usluga u turizmu i program obuke za 15 članova nevladinih organizacija iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Zajednička

strategija za promicanje turizma za Stazu Gospi Sinjskoj u hrvatsko-bosansko-hercegovačkom prekograničnom području je razvijena, a ulazi su korišteni za izradu strategije. Strategija daje temeljit uvid u potencijal razvoja turizma na prekograničnom području, kao i mogućnosti za lokalno stanovništvo i mala i srednja poduzeća. Strategija se također sastoji od provedbe plana za razdoblje 2015-2020. Projektni tim je organizirao 9 press konferencija za promicanje projekta, 5 informativnih seminara za lokalno stanovništvo, 1 završni skup, a objavljena je i ažurirana web stranica Staza Gospi Sinjskoj www.stazagospisinjskoj.eu

Specifični cilj - "razviti malu infrastrukturu uz stazu kako bi se povećala atraktivnost Hrvatsko - BiH prekogranične regije kao turističke destinacije", također je postignut. Definiranje puta bilo je odloženo zbog zbog teškoća u međunarodnom graničnom prijelazu. Projektom je dogovoreno da će staza biti usmjerena kroz granični prijelaz Prisika zbog ulaska Hrvatske u EU, iako tradicionalno hodočašće Gospi Sinjskoj prolazi kroz neslužbeni granični Vaganj. Staza Gospi Sinjskoj kao nova turistička destinacija u BiH i hrvatskom prekograničnom području sada je sigurna za sve posjetitelje, označena je i spremna za prihvaćanje hodočasnika i posjetitelja.
Projekt je dosegao sve planirane rezultate, a neke čak i izvan planiranog. To se posebno odnosi na broj postavljenih putokaza i promicanje projekta. Inicijativa za revitalizaciju rute u prekograničnom području prepoznata je i pozdravljena od strane lokalnog stanovništva, općina i naselja kroz koje staza prolazi, od samostana i crkvi, planinarskih saveza, biciklističkih klubova. Projekt je naišao na pozitivne povratne informacije od proizvođača autohtonih proizvoda i usluga u turizmu grada Sinja te u općini Prozor-Rama što je veliki pokazatelj aspiracije ruralnog područja za otvaranje prema turizmu i ugostiteljstvu kao važnom dijelu gospodarske grane. Kroz revitalizaciju staze i organiziranih informacijskih seminara podignuta je svijest lokalnog stanovništva o utjecaju turizma na gospodarstvo u prekograničnom području. Turisti su informirani o visokoj razini usluga i infrastrukture uz stazu, a lokalne jedinice samouprave u prekograničnom području su poboljšale svoju konkurentnost na turističkom sektoru i podigli kvalitetu života lokalnih stanovnika i ekonomskog razvoja. U tablici u nastavku navedeni su predviđeni i potrošeni iznosi pojedinačno i po skupinama s bosansko-hercegovačke strane:

Tablica 2. Prikaz budžeta projekta u BiH

Br.		Stavka	Predviđena sredstva (€)	Potrošeno	Razlika
1.		**Naknade za projekt osoblje**	**92.026**	**94.570**	**-2.544**
	1.1	Projekt manager	32.403	30.837	1.566
	1.2	Projekt coordinator	16.326	16.565	-239
	1.3	Projekt asistent	14.274	14.352	-78
	1.4	Projekt asistent	3.936	4.015	-79
	1.5	Financijski asistent	11.002	11.057	-55
	1.6	Projekt administrator	10.380	14.460	-4.080
	1.7	Poslovna putovanja	3.705	3.284	421
2.		**Troškovi putovanja**	**3.252**	**820**	**2.432**
		Ukupno za osoblje projekta	**95.278**	**95.390**	**-112**
3.		**Najam i nabava opreme**	**13.300**	**9.216**	**4.084**
	3.1	Najam opreme	7.200	3.218	3.982
	3.2	Nabava opreme	6.100	5.998	102
4.		**Troškovi vanjskih usluga**	**15.665**	**12.466**	**3.199**
	4.1	Marketing analiza	3.750	2.899	851
	4.2	Vanjska revizija	5.000	5000	0
	4.3	Troškovi trening obuke	3.075	2.692	383
	4.4	Trošak najma za proctor	1.200	0	1.200
	4.5	Ostali troškovi seminara i sastanaka	2.640	1.875	765
5.		**Građevinski radovi**	**113.786**	**97.640**	**16.146**
	5.1	Definiranje staze	5.544	5.500	44
	5.2	Definiranje područja građevinskih radova	2.500	2.425	75
	5.3	Građevinski radovi	40.000	40.504	-504
	5.4	Nadzor na građevinskim radovima	800	782	18
	5.5	Markiranje staze u BiH	5.544	5.046	498
	5.6	Znakovi za obilježavanje trase	32.000	16.332	15.668
	5.7	Nadzor nad instaliranjem signalizacije	2.500	2.505	-5
	5.8	Skloništa za pješake	18.500	18.488	12
	5.9	Klupe	3.850	3.758	92
	5.10	Stolovi	2.050	1.804	246
	5.11	Posteri i štampa	498	496	2
6.		**Ostali troškovi**	**351**	**0**	**351**
7.		**Administrativni troškovi**	**16.687**	**7.634**	**9.053**
		Ukupno	**255.067**	**222.346**	**32.721**

Izvor: Izrada autora na temelju podataka iz projekta

3.5. Problemi u korištenju EU fondova i nedovoljna priprema

Republika Hrvatska nije na adekvatan način pripremila održivi sustav i mehanizme za korištenje strukturnih i investicijskih fondova EU za programsko razdoblje 2014-2020. i u velikom je zaostatku te je potrebno mnogo znanja i energije da se nadoknade propuštene prilike u izgradnji sustava koje su joj bile na raspolaganju u pretpristupnom razdoblju.

Iako su dva (od četiri) operativna programa Republike Hrvatske usvojena od strane Europske komisije u realnim rokovima, Ministarstvu poljoprivrede trebalo je godinu i pol dana da pripremi Program ruralnog razvoja RH 2014-2020 i oko godinu dana za usklađivanje finalne verzije koja bi bila prihvatljiva od strane Europske komisije. Operativni program „Pomorstvo i ribarstvo 2014-2020“ još nije izrađen i poslan u Europsku komisiju.

Prema metodologiji rada Europske komisije stupanj iskorištenosti nekog od europskih fondova mjeri se u dvije točke. Prva razina na kojoj se ocjenjuje iskorištenost je nakon isteka roka za ugovaranje po programu kad se može mjeriti odnos ukupno alociranih sredstava po programu i onih koja su ugovorena konkretnim projektima. Druga i završna, a zapravo i prava ocjena daje se nakon što istekne vrijeme predviđeno za plaćanja po ugovorima, dakle mjeri se ono što je zaista plaćeno.[23]

Tijekom korištenja pretpristupnih fondova EU prosječno trajanje procesa odabira i ugovaranja projekata bilo je oko 12 mjeseci. Većina prijavitelja projekata morala je čekati više od godinu dana kako bi saznala je li projekt prihvaćen. To je usporavalo cijeli proces i dovodilo u pitanje smislenost projekta.

Vlada Republike Hrvatske i stručne službe u ministarstvima i agencijama koje su zadužene za korištenje pojedinih EU fondova još nisu ponudile kvalitetno rješenje potencijalnim korisnicima na koji način da brže i jeftinije ishode potrebnu dokumentaciju za prijavu na natječaje za EU fondove. Prilikom prijave projekta potrebno je još uvijek pribaviti određenu količinu dokumentacije koju državne službe mogu same osigurati uvidom u svoje baze podataka (obrtni ili sudski registri, prijava poreza ili postojanje duga prema državi, zemljišne knjige, katastar, registar farmi, sanitarne dozvole, zaštita na radu i sl.). Potrebno je smanjiti broj dokumentacije potrebne za prijavu projekta na najmanju moguću razinu, a dokumentaciju

[23] Burić Pejčinović, M. (2010): Učinkovitost korištenja pretpristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj. Hrvatska javna uprava. Vol.10, No.3., str. 651-664

koju državne službe mogu same osigurati uvidom u bazu podataka – izbaciti iz popisa dokumentacije potrebne za prijavu projekta.

Od ulaska u Europsku uniju 2013. godine, Hrvatska je svake godine do sada povlačila iz EU fondova neznatno veći iznos od onoga koji je uplaćivala.

Prema podacima Ministarstva financija, Republika Hrvatska je dosad u 2016. godini povukla 662 milijuna eura, što je veliki uspjeh u odnosu na 2014. i 2015. godinu kada je Hrvatska povukla svega 558, odnosno 548 milijuna eura u cijeloj godini. Većina sredstava od navedenih 662 milijuna eura usmjerena je na projekte iz područja prometa i zaštite okoliša, zatim na razvoj poduzetništva, ulaganja u obnovu studentskih domova, projekte znanstvenih institucija, projekte kulturne baštine i mnoge druge.

Ovaj rezultat pokazatelj je dobrog dosadašnjeg rada i naznaka da će se to promijeniti te da će iskorištenost fondova značajno porasti i time potaknuti investicije i gospodarski oporavak Republike Hrvatske.

4. EUROPSKI STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDOVI

Strukturnim fondovima i programima financiraju se projekti koji imaju za cilj postizanje ujednačenog razvoja u okviru svih regija EU, odnosno smanjenje razlika u razvijenosti između pojedinih područja država članica. U skladu sa politikama EU, Hrvatska je u suradnji sa EK pripremila Operativni program u kojima su definirani prioriteti ulaganja u definiranom financijskom razdoblju.
Za period 2014-2020 izdvojene su četiri tematske cjeline:

- jačanje konkurentnosti gospodarstva;
- poticanje zapošljavanja,poboljšanje obrazovnog sustava i smanjenje siromaštva;
- očuvanje okoliša i prirodnih resursa
- jačanje administrativnih kapaciteta i veću uključenosti civilnog sektora.

Ovi prioriteti u skladu su sa strategijom razvoja europskog gospodarstva Europa 2020 za pametan, održiv i uključiv rast (Europe 2020). Navedeni prioriteti ukazuju na dobrodošle namjere u pogledu reformi, kojima bi se učinkovito mogle riješiti poteškoće s kojima se Hrvatska suočava.[24]

Slika 5. Europski strukturni i investicijski fondovi
Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi. Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/

[24] Europska komisija, (2014): Ocjene nacionalnog programa reformi i programa konvergencije za Hrvatsku za 2014. Dostupno na: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/swd2014_croatia_hr.pdf

U financijskom razdoblju 2014.-2020. Republici Hrvatskoj je iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova na raspolaganju ukupno 10,676 milijardi eura**.**

Grafikon 1. Europski strukturni i investicijski fondovi
Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi. Dostupno na http://www.strukturnifondovi.hr/

Države članice obvezuju se da će kroz fondove poduprijeti više od dva milijuna gospodarskih subjekata kojima će se time pomoći da povećaju svoju konkurentnost, razviju proizvode, pronađu nova tržišta i stvore nova radna mjesta, ostvariti ulaganja u infrastrukturu u područjima kao što su širokopojasne mreže, IT i telekomunikacije te opskrba vodom, upotrijebiti fondove za ulaganje u vještine i prilagodljivost europske radne snage te tako desetcima milijuna ljudi, uključujući mlade, izbjeglice i legalne migrante, dati priliku za osposobljavanje, prekvalifikaciju ili otvaranje vlastitog poduzeća.[25]

4.1. Strateški dokumenti

Osnova za korištenje strukturnih fondova je izrada strateških dokumenata, kojima se utvrđuju nacionalni razvojni ciljevi, prioritetna područja ulaganja i financijske alokacije. Osnovni strateški dokumenti su: Europa 2020, Partnerski sporazum, Zajednički strateški okvir, Nacionalni program reformi i operativni programi.

[25]Europska komisija, Europski strukturni i investicijski fondovi. Dostupno na: http://ec.europa.eu/contracts_grants/funds_hr.htm

4.1.2. Europa 2020

Strategija Europa 2020. predlaže tri prioriteta koji se međusobno nadopunjuju:

- Pametan rast: razvijanjem ekonomije utemeljene na znanju i inovaciji.
- Održiv rast: promicanje ekonomije koja učinkovitije iskorištava resurse, koja je zelenija i konkurentnija
- Uključiv rast: njegovanje ekonomije s visokom stopom zaposlenosti koja donosi društvenu i teritorijalnu povezanost.

Europska unija mora definirati gdje želi biti 2020. godine. S tom namjerom Europska komisija predlaže sljedeće glavne ciljeve EU:

Tablica 3. Ciljevi Europa 2020 i Hrvatska

Europa 2020 ciljevi	Trenutno stanje (%)
3% od EU BDP-a mora biti investirano u I&R/inovacije	0,73
Za 20% smanjeni staklenički plinovi u odnosu na 1990.godinu	-
20% energije dobiveno iz obnovljivih izvora	14,60
20% povećanje energetske efikasnosti	
75% ljudi u dobi od 20-64 godine zaposleno	57
Smanjenje napuštanja osnovnog obrazovanja ispod 10%	4,10
Najmanje 40% 30-34 godišnjaka završavaju visoko obrazovanje	24,50
Najmanje 20 milijuna ljudi manje u opasnosti od siromaštva i socijalne isključenosti	-

Izvor: Izrada autora na temelju podataka iz Ekonomski program Republike Hrvatske 2013.

Ovi su ciljevi međusobno povezani i presudni za naš opći uspjeh. Kako bi osigurala da svaka zemlja članica prilagodi strategiju Europa 2020. svojoj specifičnoj situaciji, Komisija predlaže da ciljevi EU budu pretvoreni u nacionalne ciljeve i putanje.[26]

[26] Europska komisija, EUROPA 2020, Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast. Dostupno na http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/eu_hr.pdf

Tablica 4. Prijedlog Višegodišnjeg financijskog okvira za proračunsko razdoblje 2014-2020

Prijedlog proračuna 2014.-2020. god.	mlrd EUR	Najmanji udio ESF-a	Najmanji procijenjeni iznos za ESF, mlrd EUR
Manje razvijene regije	162,6	25%	40,7
Regije u tranziciji	38,9	40%	15,6
Razvijene regije	53,1	52%	27,6
Teritorijalna suradnja	11,7	-	-
Kohezijski fond	68,7	-	-
Dodatne alokacije za udaljene i rijetko naseljene regije	0,926	-	-
Promet, energija i ICT	40 (+10 mlrd EUR iz Kohezijskog fonda)	-	-

Izvor: Izrada autora na temelju podataka iz Europski fondovi EU

4.1.2. Partnerski sporazum

Partnerski sporazum je krovni plansko-programski dokument za korištenje strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u proračunskom razdoblju 2014-2020. Sve zemlje članice zaključuju s Europskom komisijom Partnerski sporazum.[27]

Europska komisija donijela je „Sporazum o partnerstvu" s Hrvatskom kojim se utvrđuje strategija za optimalno korištenje europskim strukturnim i investicijskim fondovima u Hrvatskoj. Sporazumom koji je donesen utire se put za ulaganja u ukupnom iznosu od 8,6 milijardi EUR u okviru kohezijske politike u razdoblju od 2014. do 2020.

4.1.3. Zajednički strateški okvir

Zajednički strateški okvir je uspostavljen kako bi se maksimalno povećala potpora iz strukturnih fondova i utvrdila strateška načela za olakšanje procesa programiranja na razini država članica i regija. Predstavlja opsežnu investicijsku strategiju koja prevodi ciljeve dokumenta Europa 2020 u ključne aktivnosti za kohezijske i strukturne fondove, uspostavlja koordinacijske mehanizme između fondova, olakšava teritorijalnu i sektorsku koordinaciju

[27] Poslovni dnevnik, (2014) EK usvojila Partnerski sporazum s Hrvatskom. Poslovni dnevnik, 30. listopad. Dostupno na: http://www.poslovni.hr/hrvatska/ek-usvojila-partnerski-sporazum-s-hrvatskom-282552

intervencija sa drugim relevantnim politikama i instrumentima EU. Zajednički strateški okvir je prilog regulativi za strukturne i kohezijske fondove, dakle obvezujući je.[28]

4.1.4. Nacionalni program reformi

Nacionalni program reformi predstavlja ključni dokument koji obuhvaća politike i mjere vezane za rast i radna mjesta temeljene na strategiji Europa 2020, a usvojen je 24.travnja 2014.godine.

Tri su glavna cilja strukturnih politika:

- Promicanje rasta i konkurentnosti gospodarstva te uspostava ravnoteže u hrvatskom gospodarstvu
- Rješavanje slabosti u upravljanju javnim sektorom
- Povećanje održivosti duga opće države i bolje upravljanje javnim financijama

4.1.5. Operativni programi

Republika Hrvatska koristi dva Operativna programa za provedbu Kohezijske politike:

- **OP „Konkurentnost i kohezija“**

Temelj Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. (OPKK) analiza je socioekonomskog stanja, utvrđenih prepreka za rast i razvojnih potreba u Hrvatskoj, u kontekstu Sporazuma o partnerstvu (SP), relevantnih strategija Unije i nacionalnih strategija, njihovih povezanih ciljeva i temeljnih strateških odredaba.

[28] Ministarstvo poljoprivrede, Programsko razdoblje 2014-2020. Dostupno na: http://www.mps.hr/UserDocsImages/VODE/2013/NOVO%2012%2013/Programsko%20razdoblje%202014-2020.pdf

Grafikon 2. Alokacija sredstava iz programa „Konkurentnost i kohezija“
Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova.
Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/op-konkurentnost-i-kohezija-2014-2020-779

OPKK se sufinancira iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i Kohezijskog fonda (KF), a njegova se strategija temelji na koncentraciji ulaganja u 9 tematskih ciljeva zajedničkog Strateškog okvira i njihovim specifičnim investicijskim prioritetima, s daljnjim fokusom na specifične ciljeve koje je potrebno ostvariti.[29]

Tablica 5. Prioritetne osi OP „Konkurentnost i kohezija“

Prioritetna os	Financijska alokacija iz EFRR (u eurima)
Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	664.792.165
Korištenje informacijsko komunikacijske tehnologije	318.952.676
Poslovna konkurentnost	970.000.000
Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	531.810.805
Klimatske promjene i upravljanje rizicima	245.396.147
Zaštita okoliša i održivost resursa	1.987.360.608
Povezanost i mobilnost	1.310.205.755
Socijalno uključivanje i zdravlje	376.500.000
Obrazovanje, vještine i cjeloživotno obrazovanje	259.914.791
Tehnička pomoć	216.112.612
UKUPNO	6.881.045.559

Izvor: Izrada autora na temelju podataka iz Europski strukturni i investicijski fondovi

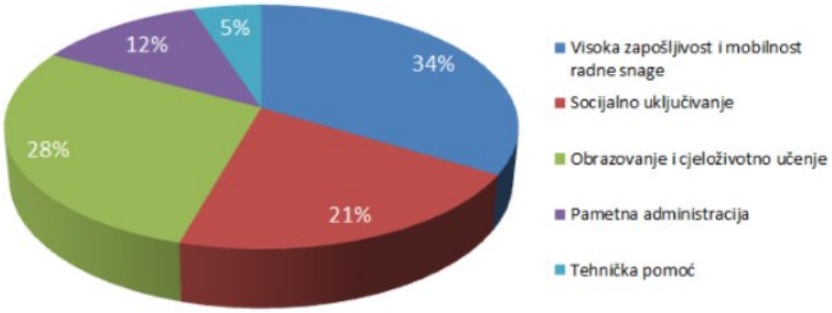
[29] Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020., (2014) Zagreb, Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/esi-fondovi-2014-2020

- **OP „Učinkoviti ljudski potencijali“**

Osnovni cilj Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali je pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u Hrvatskoj.

Operativnim programom su razrađena ulaganja u četiri temeljna područja:

- Više od trećine sredstava namijenjeno je mjerama za potporu pristupu održivom i kvalitetnom zapošljavanju nezaposlenih osoba. Naglasak je stavljen na učinkovite mjere aktivne politike tržišta rada za mlade, dugotrajno nezaposlene, žene i starije radnike, kao i na preventivne mjere za smanjenje rizika od gubitka radnih mjesta
- Oko 28 posto proračuna OP-a investirat će se u osiguravanje adekvatnog usklađenja znanja i vještina s potrebama tržišta rada i u tom će se smislu poticati tercijarno obrazovanje, strukovno obrazovanje i cjeloživotno učenje te poboljšanje pristupa kvalitetnom obrazovanju
- Aktivnosti vezane uz područje socijalnog uključivanja predviđaju promicanje socijalne i ekonomske jednakosti, suzbijanje diskriminacije, prijelaz s institucionalne skrbi na skrb u zajednici, poboljšanje dostupnosti i održivosti socijalnih i zdravstvenih usluga, te poticanje društvenog poduzetništva
- Potpora javnoj upravi obuhvaćena je kroz aktivnosti poboljšanja kapaciteta i usluga javne uprave, uključujući bolje upravljanje javnim financijama, razvoj e-uprave i borbu protiv korupcije. U pravosuđu se osobit naglasak stavlja na poboljšanje učinkovitosti i neovisnosti.

Grafikon 3. Učinkoviti ljudski potencijali
Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi. Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/

4.2. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)

Europski fond za regionalni razvoj strukturni je fond namijenjen državama članicama EU za ulaganja u malo i srednje poduzetništvo, proizvodnju, jačanje turističke ponude, ulaganja u informatičko društvo te regionalnu i lokalnu infrastrukturu.

Hrvatska će kroz korištenje tog instrumenta, a posebice se to odnosi na tijela državne uprave, mala i srednja poduzeća te znanstveno-istraživački sektor, imati na raspolaganju sufinanciranje od 50 do čak 75% ukupne vrijednosti projekta.

Neki od najvažnijih prioriteta za Hrvatsku u razdoblju nakon pristupanja su:

- unaprjeđenje prikupljanja i odlaganja komunalnog otpada kroz županijsku infrastrukturu centara za zbrinjavanje otpada;

- sanacija i zatvaranje neodgovarajućih odlagališta i sanacija visokoonečišćenih lokacija;

- osiguranje povoljnih uvjeta za očuvanje prirode i biološke raznolikosti izradom planova upravljanja za područja ekološke mreže Natura 2000;

- istraživanje i kartiranje morskih staništa radi definiranja prijedloga ekološke mreže Natura 2000 u moru;

- unaprjeđenje posjetiteljske infrastrukture u zaštićenim područjima radi edukacije javnosti;

- unaprjeđenje procjene kakvoće zraka razvojem i rekonstrukcijom nacionalnih i lokalnih mreža za praćenje kakvoće zraka;

- doprinos sigurnosti opskrbe energijom te smanjivanje klimatskih promjena provedbom i razvojem projekata za povećano korištenje obnovljivih izvora energije i mjera radi veće energetske učinkovitosti;

- jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva aktivnostima kao što su poboljšanje poslovnog okruženja, povećanje konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva te uvjeta za transfer tehnologije i podržavanje aktivnosti gospodarstva zasnovanog na znanju.

Ovim će se programom stvoriti bolji uvjeti za pristup mikrozajmovima i jamstvima za mala i srednja poduzeća, a podrška poduzetništvu bit će osigurana podržavanjem klastera.

4.3. Europski socijalni fond (ESF)

Europski socijalni fond (ESF) je jedan od strukturnih fondova Europske unije (uz Europski regionalni razvoji fond (ERDF) i Kohezijski fond), kojem je osnovni cilj smanjenje razlika u životnom standardu u državama članicama EU i to kroz promicanje ekonomske i socijalne kohezije. ESF je usmjeren na poticanje poduzetništva, pružanje pomoći posloprimcima u pronalaženju boljih radnih mjesta i uspostavi pravednijih mogućnosti za sve građane EU-a prilikom njihovog zapošljavanja.

Europska komisija i zemlje članice EU-a zajednički određuju prioritete Europskog socijalnog fonda (ESF) i načine trošenja njegovih financijskih sredstava. U Republici Hrvatskoj prioritetna područja financiranja putem ESF-a su zapošljavanje, obrazovanje, socijalno uključivanje te razvoj civilnog društva.

Temeljni cilj ESF-a je smanjenje razlika u prosperitetu i životnom standardu između država članica EU-a i njihovih regija, te time promicanje gospodarske i socijalne kohezije. Osim ovog cilja, fondom se ostvaruju i sljedeći ciljevi:

- Jačanje gospodarske i socijalne kohezije
- Doprinos otvaranju boljih i održivih radnih mjesta
- Potpora regijama koje mijenjaju gospodarsko i socijalno okružje u eri globalizacije
- Jačanje informacijskih i komunikacijskih tehnologija[30]

4.4. Kohezijski fond (KF)

Kohezijski fond namijenjen je državama članicama čija je vrijednost bruto nacionalnog proizvoda (BNP) po stanovniku manja od 90% prosjeka Europske Unije. Služi smanjivanju gospodarskih i socijalnih razlika i promicanju održivog razvoja. Kohezijski fond je usmjeren na Bugarsku, Hrvatsku, Cipar, Republiku Češku, Estoniju, Grčku, Mađarsku, Latviju, Litvu, Maltu, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju.

U programskom razdoblju 2014. – 2020., Kohezijski fond će pomagati ulaganja u prilagodbu

[30] Europski socijalni fond. Dostupno na http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/

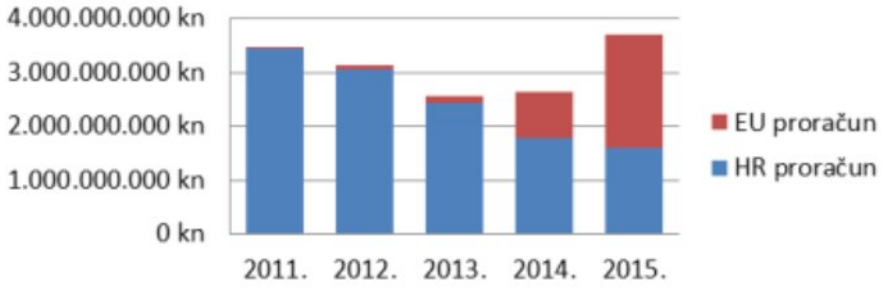
klimatskim promjenama i prevenciju rizika, sva ulaganja u sektore vodoprivrede i zbrinjavanja otpada te u urbani razvoj. Za podršku će se kvalificirati i ulaganja u energetiku pod uvjetom da imaju pozitivan učinak na okoliš. Fond će nastaviti podržavati i ulaganja u energetsku učinkovitost te obnovljive izvore energije. U području prometa Kohezijski će fond uz mrežu TEN-T (Transeuropske transportne mreže) pridonijeti i ulaganjima u transportne sustave s malim udjelom ugljika te u gradski prijevoz.[31]

4.5. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljivanje njezine provedbe. Ranije se ruralni razvoj financirao iz Europskog fonda za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi koji je do 2006. godine bio dio strukturnih fondova EU. Usmjeren je na smanjivanje gospodarskih razlika između regija EU kroz razvoj poljoprivrednog sektora.

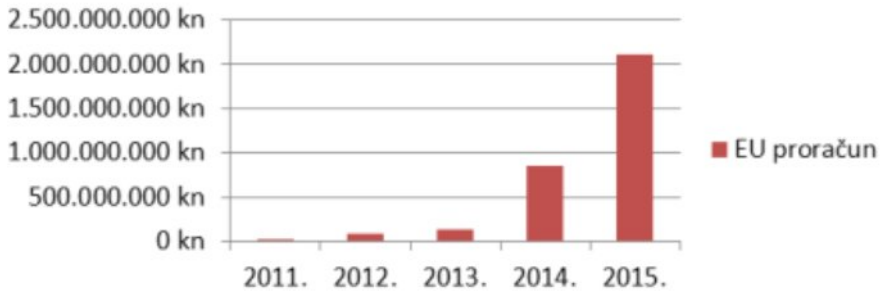
EPFRR ima tri prioritetna cilja:
–jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva;
– poboljšanje okoliša i krajolika;
– poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i postizanje raznolikosti ruralnoga gospodarstva.[32]

Dosadašnja iskorištenost EU sredstava na ovom području može se vidjeti u nastavku :

Grafikon 4. Udio EU i HR sredstava u ukupno isplaćenim poljoprivrednim potporama
Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

[31] Organizacija za građanske inicijative, (2013), Brošura EU fondovi za sve, Osijek, Grafika
[32] EU projekti info: Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj. Dostupno na http://www.eu-projekti.info/europski-poljoprivredni-fond-za-ruralni-razvoj-eafrd

Grafikon 5. Financiranje poljoprivrede i ribarstva RH u razdoblju 2011.-2015.
Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Tablica 6. Poljoprivredne potpore isplaćene u razdoblju 2011-2015

Godina	HR proračun	EU proračun	Ukupno
2011.	3.443.191.518,31	16.755.490,34	3.459.947.008,65
2012.	3.042.128.534,68	93.968.728,15	3.136.097.262,83
2013.	2.420.313.231,72	140.982.057,97	2.561.295.289,69
2014.	1.788.896.459,24	845.999.988,89	2.634.896.448,13
2015.	1.599.005.823,24	2.113.483.731,67	3.712.489.554,91

Izvor: Izrada autora na temelju podataka iz Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

4.6. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)

Europska komisija prihvatila je Operativni program za pomorstvo i ribarstvo Hrvatske za programsko razdoblje 2014.-2020. godine. Ovo je jedan od najznačajnijih dokumenata za sektor ribarstva do sada, kojim je obuhvaćeno preko 36 mjera i cjelokupni sektor ribarstva, od slatkovodnog i morskog uzgoja, slatkovodnog i morskog ulova, ribarske infrastrukture pa do razvoja zajednica i područja ovisnih o ribarstvu. Fond je osmišljen tako da osigura održivo ribarstvo i industriju akvakulture (uzgoj ribe, školjkaša i podvodnog bilja). [33] EFPR je financijski instrument Europske unije za programsko razdoblje 2014.- 2020. koji će doprinijeti postizanju ciljeva nove, reformirane Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) i poticati provedbu Integrirane pomorske politike (IPP) Europske unije.

[33] Europski fondovi: Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. Dostupno na: http://europski-fondovi.eu/eff

5. EU POLITIKE-NACIONALNE I REGIONALNE

Za svakodnevno upravljanje fondovima odgovorne su nacionalne i regionalne vlasti u suradnji s Europskom komisijom. Politika gospodarskog i socijalnog povezivanja jedna je od važnijih politika Europske unije i na nju se troši trećina ukupnog proračuna EU-a. Osmišljena je za smanjenje gospodarskih i socijalnih razlika između država članica EU-a pomaganjem regionalnog razvoja.

5.1. Regionalna politika kao glavna investicijska politika EU-a

Regionalna politika EU-a čini najveći dio proračuna EU-a za 2014.–2020 i stoga je glavni investicijski instrument EU-a. Sredstva regionalne politike služe za financiranje strateških prometnih i komunikacijskih infrastruktura, za poticanje prelaska na gospodarstvo koje ne utječe negativno na okoliš, za poticanje malih i srednjih poduzeća da postanu inovativnija i konkurentnija, za otvaranje novih i dugotrajnih radnih mjesta, za poticanje i modernizaciju obrazovnih sustava te za stvaranje uključivijeg društva. Pritom regionalna politika djeluje kao katalizator za buduće financiranje iz javnih i privatnih izvora ne samo time što obvezuje države EU-a na sufinanciranje projekata iz nacionalnih proračuna već i zato što pridonosi povjerenju ulagača. Regionalna politika također je izraz solidarnosti između država EU-a jer je velik dio ulaganja u okviru te politike usmjeren na slabije razvijene regije EU-a. Njome se tim regijama pomaže da ostvare svoj gospodarski potencijal, u svjetlu regionalnih razlika diljem EU-a i unutar država EU-a.

Regionalna politika financira se iz tri glavna fonda: Europski fond za regionalni razvoj (ERDF)**,** Kohezijski fond(KF) i Europski socijalni fond (ESF)**.**

Sredstvima regionalne politike EU-a financirani su tijekom godina desetci tisuća projekata, od čega su imale koristi sve države EU-a pojedinačno i EU u cjelini u smislu gospodarskog rasta i otvaranja radnih mjesta. Između 1989. i 2013. iz proračuna EU-a izdvojeno je više od 800 milijardi eura za sufinanciranje projekata usmjerenih na poticanje regionalnog razvoja.[34]

[34] Politike Europske unije, Regionalna politika, (2014). Dostupno na: https://europa.eu/european-union/topics/regional-policy_hr

5.2. Regionalna politika i politički prioriteti Komisije

Regionalna politika ima jak utjecaj na mnogim poljima. Njezina investicijska sredstva omogućuju ispunjavanje mnogih ciljeva europske politike te nadopunjuje politiku vezanu uz obrazovanje, zapošljavanje, energetiku, zaštitu okoliša, jedinstveno tržište, istraživanje i inovacije. Europski strukturni i investicijski fondovi izravno doprinose Planu ulaganja i prioritetima Komisije.

Regionalna politika daje nužni okvir za ulaganja radi ispunjenja ciljeva strategije Europa 2020 za pametan, održiv i uključiv rast u Europskoj uniji.

Pet je ciljeva za EU za 2020.:

- Otvaranje radnih mjesta: planira se zapošljavanje 75% osoba u dobi od 20 do 64 godine
- Istraživanje i razvoj: 3% europskog BDP-a planira se uložiti u istraživanje i razvoj
- Klimatske promjene i održivost energetskih izvora (smanjenje emisija stakleničkih plinova u Europskoj uniji za 20% u odnosu na razinu iz 1990., 20% energije iz obnovljivih izvora, povećanje energetske učinkovitosti od 20%)
- Obrazovanje (smanjivanje postotka onih koji odustaju od školovanja, smanjenje od barem 20 milijuna ljudi koji žive na granici siromaštva i društvene isključenosti
- Borba protiv siromaštva i društvene isključenosti: smanjenje od barem 20 milijuna ljudi koji žive na granici siromaštva i društvene isključenosti

Svaka je država članica na tom području usvojila vlastite nacionalne ciljeve.

Zahvaljujući javnim ulaganjima i fleksibilnoj raspodjeli sredstava europskih fondova, primjerice reprogramiranju fondova i povećanju stope sufinanciranja, kao na Cipru, u Grčkoj, Mađarskoj, na Islandu, u Portugalu i Rumunjskoj, regionalna je politika ublažila udarce financijske krize koja je započela 2008. U doba održive financijske konsolidacije europska je regionalna politika odigrala ključnu ulogu. Bez kohezijske politike toliko potrebno javno ulaganje u manje razvijene države članice tijekom krize bi se smanjilo dodatnih 45%.

6. ZAKLJUČAK

Nakon što je Hrvatska postala dio velike europske obitelji od 28 država članica, hrvatskom gospodarstvu otvoren je slobodan pristup europskom tržištu od 500 milijuna potrošača, što poduzetnicima omogućuje konkurentnije uvjete poslovanja i niže izlazne cijene proizvoda. Članstvo u EU za Hrvatsku znači sigurnost, jednaka pravila i okvire poslovanja za strane investitore, što utječe na povećanje investicija. Sve te promjene pozitivno će utjecati na gospodarski razvoj Hrvatske te pridonijeti višem životnom standardu i boljoj kupovnoj moći hrvatskih građana.

U ovom radu su obrađeni fondovi Europske unije dostupni Republici Hrvatskoj od njenog suvereniteta do danas, te njihov utjecaj na gospodarski život države. Poseban osvrt je bio na programe prekogranične suradnje i iz tog razloga je naveden primjer iz prakse uspješno provedenog projekta prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i susjedne Bosne i Hercegovine-Staza Gospi Sinjskoj.

Navedenim projektom povećana je atraktivnost hrvatsko-BiH prekogranične regije i njezine turističke ponude, a na nacionalnoj razini rezultati projekta će se odraziti na nastojanja Hrvatske i BiH lokalne/regionalne samouprave za poboljšanje kvalitativne, moderne i inovativne turističke ponude, što će povećati konkurentnost prekograničnom području, ne samo na nacionalnoj već i na regionalnoj razini.

Što se tiče iskorištenosti sredstava fondova EU koji su Hrvatskoj bili na raspolaganju u proračunskom razdoblju 2007.-2013. godine, prema posljednjim podacima Europske komisije, postotak je dosegnuo 69,7%, ali je Hrvatska i dalje na posljednjem mjestu po iskorištenosti fondova među državama EU. U svim ostalim državama postotak iskorištenosti je viši od 80%, dok je prosjek na razini svih država EU 92,5%. Razlog tome su nedostatni administrativni kapaciteti koji sprječavaju potpunu apsorpciju sredstava iz fondova EU-a, slabi kapaciteti javne uprave, te niska transparentnost i učinkovitost javne nabave i na središnjoj i na lokalnoj razini.

Zbog nedovoljne iskorištenosti sredstava Europske unije može se uočiti da EU fondovi nemaju značajan utjecaj na razvoj gospodarstva i da bez obzira na dostupnost milijunskih iznosa iz fondova EU, hrvatsko gospodarstvo i dalje stagnira.

Korištenjem bespovratnih sredstava koja se nude iz EU fondova Hrvatska je odlučila stati na kraj negativnom trendu iskorištavanja EU sredstava te u skladu s ciljevima strategije Europa 2020. unaprijediti i prilagoditi istraživački sustav koji pridonosi razvoju društva i rastu gospodarstva. Strategija Europa 2020 je desetogodišnja strategija Europske unije kojom se nastoji premostiti postojeća gospodarska kriza koja je raširena diljem Europe te poticati konkurentnost i zapošljivost.

Iza nas je jedno razdoblje, razdoblje u kojem smo mogli steći znanja, iskustva i određenu razinu stručnosti koju možemo usmjeriti na budućnost, a budućnost su kohezijski fondovi koji već sada stoje na raspolaganju.

Iz svega navedenog, može se zaključiti da su Hrvatskoj potrebne promjene jer procesi najave, raspisivanja i provedbe natječaja traju pretjerano dugo što je jedan od glavnih razloga nedovoljne iskorištenosti sredstava iz fondova. Raspisani natječaji pokazuju da Hrvatska ima znanja, volje i želje za realizaciju projekata, ali razina pripremljenosti i odgovora od strane administracije je još uvijek nedovoljna. Zbog toga bi država trebala puno kvalitetnije definirati dugoročne i kratkoročne ciljeve vezane za fondove Europske unije.

SAŽETAK

Europski fondovi su zamišljeni kao financijski instrumenti koji podupiru provedbu pojedine politike Europske unije u zemljama članicama i nude brojne mogućnosti zemljama korisnicama. I prije nego je postala punopravna članica EU, Hrvatska je imala mogućnost korištenja određenih fondova. Mišljenje stručnjaka je da se Hrvatska nije pokazala na tom području, a prema analizama nalazi se na posljednjem mjestu iskorištenosti sredstava iz fondova. Složenost internih procedura i dugotrajnost postupka dodjele bespovratnih sredstva jedna je od najvećih prepreka prilikom prijave projekata za dodjelu sredstava iz EU fondova. Što je država siromašnija to su joj bitnija sredstva iz fondova, a u uvjetima krize ta sredstva mogu značiti i jedini izvor investicija i poticanja gospodarskog oporavka. Hrvatsko gospodarstvo stagnira već godinama bez obzira na milijunske iznose koje EU velikodušno nudi putem fondova. Pred Hrvatskom je novo razdoblje financiranja čije su mogućnosti gotovo neograničene pa se možemo nadati da smo naučili na pogreškama iz ranijih razdoblja i da ovaj put nećemo propustiti priliku koja nam se nudi.

SUMMARY

European funds are meant as financial instruments that supports policy of the European Union between the Union members and they offer a number of opportunities. Even befor it became a full member of the EU, Croatia had possibility to use certain funds. Opinion of the experts is that Croatia is not shown in such a positive light on that field. According to the analysis, Croatia is on the last place of the utilization of the funds. During project application for receiving funds from EU funds the biggest obstacle is complexity of internal procedures and long-term of receiving non-refuntable funds. Funds from EU become even more important at time when state impoverishes. In times of crisis those assets can mean only sourse of investment and improvement of economic recovery. Croatian economy is stagnating for years no metter of millions which EU generously offers trough funds. In front of Croatia is a new funding period whose possibilities are almost unlimited, so we can hope that we have learned from previous mistakes and that this time we won't miss the offered opportunity.

LITERATURA

1. Burić Pejčinović, M. (2010): Učinkovitost korištenja pretpristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj, Hrvatska javna uprava.
2. Devčić, A., Šostar, M., Modeli mjerenja realnih učinaka fondova Europske Unije na gospodarski razvoj, Regionalna razvojna agencija Požeško-slavonske županije
3. Dragičević, A. (2005): Svjetski izazov Hrvatskoj, Razlog, Zagreb
4. Družić, I., (2003) Hrvatski gospodarski razvoj, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
5. EU projekti info: Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj. Dostupno na http://www.eu-projekti.info/europski-poljoprivredni-fond-za-ruralni-razvoj-eafrd
6. Europska komisija, EUROPA 2020, Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast. Dostupno na http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/eu_hr.pdf
7. Europska komisija, (2014) Ocjene nacionalnog programa reformi i programa konvergencije za Hrvatsku za 2014. Dostupno na: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/swd2014_croatia_hr.pdf
8. Europska komisija, Europski strukturni i investicijski fondovi. Dostupno na: http://ec.europa.eu/contracts_grants/funds_hr.htm
9. Europski fondovi: Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. Dostupno na: http://europski-fondovi.eu/eff
10. Europski socijalni fond. Dostupno na http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/
11. Europski strukturni i investicijski fondovi, Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020., (2014) Zagreb, Dostupno na: http://www.strukturnifondovi. hr/esi-fondovi-2014-2020
12. Hrvatska gospodarska komora, Hrvatsko gospodarstvo krajem 2015. godine. Dostupno na: http://www.hgk.hr/wp-content/blogs.dir/1/files_mf/hrvatsko_ gospodarstvo_krajem_2015._godine_17.12.2015.pdf
13. IPA, Ministarstvo financija. Dostupno na http://www.mfin.hr/hr/ipa
14. Istarska županija, Pretpristupni fondovi, Dostupno na http://www.istra-europa.eu/pages/pretpristupni_fondovi_ispa_phare_sapard
15. Kesner Škreb, M. (2006): Pretpristupni programi. Financijska teorija i praksa
16. Lokin, B., (2000): Hrvatska 2015, Golden marketing, Zagreb
17. Ministarstvo financija, SAPARD. Dostupno na: http://www.mfin.hr/hr/sapard

18. Ministarstvo poljoprivrede, Programsko razdoblje 2014-2020. Dostupno na: http://www.mps.hr/UserDocsImages/VODE/2013/NOVO%2012%2013/Programsko%20razdoblje%202014-2020.pdf
19. ORaH (2015): Korištenje EU fondova, Dostupno na https://www.orah.hr/files/Politike-usvojene/Koristenje_EU_Fondova-_ORaH.pdf
20. Organizacija za građanske inicijative, (2013): Brošura EU fondovi za sve, Osijek, Grafika
21. Politike Europske unije, Regionalna politika, 2014.. Dostupno na: https://europa.eu/european-union/topics/regional-policy_hr
22. Poslovni dnevnik, (2014): EK usvojila Partnerski sporazum s Hrvatskom. Poslovni dnevnik, 30. listopad. Dostupno na: http://www.poslovni.hr/hrvatska/ek-usvojila-partnerski-sporazum-s-hrvatskom-282552
23. Poslovni dnevnik, (2005): Potpisan Sporazum o financiranju za Phare program. Poslovni dnevnik, 18.svibanj. Dostupno na: http://www.poslovni.hr/eu-fondovi/potpisan-sporazum-o-financiranju-za-phare-program-13102
24. Program prekogranične suradnje Interreg V-A Italija-Hrvatska 2014-2020, Europski strukturni i investicijski fondovi, Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/program-prekogranicne-suradnje-interreg-v-a-italija-hrvatska-2014-2020
25. Program prekogranične suradnje Interreg V-A Mađarska-Hrvatska 2014-2020, Europski strukturni i investicijski fondovi, Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/program-prekogranicne-suradnje-interreg-v-a-madjarska-hrvatska-2014-2020
26. Ruiz, C. (2008): New methods and results in measuring the efficiency of EU funds: The Spanish case, Society and Economy, Vol. 30, 245-257
27. SAFU, (2008): Izvješće o korištenju pretpristupnih programa pomoći Europske unije za razdoblje od 1. siječnja do 30.lipnja 2008. godine. Dostupno na: http://www.safu.hr/datastore/filestore/10/Izvjee_o_koritenju_pretpristupnih_programa_Europske_unije_1.pdf
28. Savić, Z., Kako eurofondovi mijenjaju Hrvatsku. Dostupno na http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/kako-eurofondovi-mijenjaju-hrvatsku-fondovi-eu-rast-bdp-a-dizu-i-do-3-postotna-boda/4635368/
29. Vojnović, M. 2008. European structural funds and IPA-Instrument for pre-accesion assistance. Hrvatska javna uprava. Vol.8, No.2.

POPIS SLIKA

Slika 1. Kronološki prikaz EU fondova dostupnih RH, str.11
Slika 2. Kronološki prikaz EU fondova dostupnih RH 2006-2020, str.12
Slika 3. IPA komponente, str.17
Slika 4. Trasa staze Gospi Sinjskoj, str.24
Slika 5. Europski strukturni i investicijski fondovi, str.38

POPIS TABLICA

Tablica 1. Sredstva iz IPA programa i strukturnih instrumenata za razdoblje 2006-2020, str.17
Tablica 2. Prikaz budžeta projekta Staza Gospi Sinjskoj, str.35
Tablica 3. Ciljevi Europa 2020 i Hrvatska, str.40
Tablica 4. Prijedlog Višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2014-2020, str.41
Tablica 5. Prioritetne osi OP „Konkurentnost i kohezija“, str.43
Tablica 6. Poljoprivredne potpore isplaćene u razdoblju 2011-2015, str.48

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Europski strukturni i investicijski fondovi, str.39
Grafikon 2. Alokacija sredstava iz programa „Konkurentnost i kohezija“, str.43
Grafikon 3. Učinkoviti ljudski potencijali, str.44
Grafikon 4. Udio EU i HR sredstava u ukupno isplaćenim poljoprivrednim potporama, str.47
Grafikon 5. Financiranje poljoprivrede i ribarstva RH u razdoblju 2011-2015, str.48